

DNB MAGAZINE

Een uitgave van de Nederlandsche Bank
Nummer 1, februari 2008

Sport en geld: de rode Ferrari van Tom Egbers

Wellink: 'De crisis heeft ons getroffen in een gunstige tijd'

Boer zoekt Pool

Inhoud

Wellink: 'De crisis heeft ons getroffen in een gunstige tijd'

8 De bankensector stond er goed voor en de wereldeconomie draaide op volle toeren. Kortom: de kredietcrisis had ons volgens bankpresident Wellink op een slechter moment kunnen treffen. Maar de zorgen blijven groot: 'De financiële wereld staat voor een grotere uitdaging dan na de aanslagen van 11 september 2001'.

Sport en geld: de rode Ferrari van Tom Egbers

12 Sportieve prestaties gaan hand in hand met economische belangen. Journalist Tom Egbers schreef voor DNB Magazine een essay over voetbal, geld én dure auto's.

Boer zoekt Pool

16 Tijdens het hoogtepunt van de vorige conjunctuurcyclus had zeventig procent van de werkgevers in de landbouw last van moeilijk vervulbare vacatures. In 2006, met opnieuw een krappe arbeidsmarkt, was dat maar twintig procent. Dankzij de komst van de Polen.

Vragen over de euro, pensioenen, banken en verzekeraars?

0800-020 1068 (gratis)

Bel of mail de informatiedesk

info@dnb.nl

Neem ook eens een kijkje op de website van DNB: www.dnb.nl

Verder:

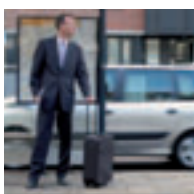
Artikelen:

Pagina 16:
**Nooit meer platzak:
betalen in 2018**

Pagina 18:
Dossier: Sport

Pagina 26:
**Klaas Knot (DNB) pendelt
tussen Brussel en Frankfurt**

Pagina 28:
**Profiel: nieuwe eurolanden
Malta en Cyprus**

Rubrieken:

- 4 Banktueel**
- 6 De mensen van het Frederiksplein**
- 7 De wereld in cijfers**
- 15 Va Banque: *Think the opposite***
- 24 Pakhuis nummer 4**
- 25 Podium**
- 32 Kunstpodium: Maura Biava**
- 34 Seminars**
- 36 In beeld**

Gestold vertrouwen

Zo maar een paar cijfers. Ondanks alle afboekingen op de portefeuille rommelhypotheken, kwam de bonusronde bij een gerenommeerde Wall Street zakenbank over 2007 uit op 7 miljard euro. Voor Nederlandse begrippen gaat het om astronomische bedragen. Zijn de Verenigde Staten een door geld en materialisme geobsedeerde maatschappij, of is de Hollandse zuinigheid meer dan spreekwoordelijk? Die naam hebben we wel in internationale kringen sinds de enige Nederlandse paus, Adrianus VI, aan het begin van de zestiende eeuw tot afgrijzen van *tout* Rome de bouw van de Sint Pieter laat stilleggen. Hij predikt soberheid en wil de decadentie uitbannen. Tevergeefs: hij overlijdt al binnen twee jaar nadat 'We hebben een paus' voor hem klonk. 'Vergif', zo wordt gefluisterd. De bouw wordt met dubbele energie hervat. Toegegeven, het resultaat is magistraal en een geweldige inkomstenbron voor de Romeinse economie.

Als Nederlandse sportman moet je voor het grote geld in de VS zijn, of in ieder geval buiten de landsgrenzen. Honkballer Andruw Jones van de LA Dodgers is Neerlands grootverdiener met 14 miljoen euro. Dan Gadzuric, basketballer bij Milwaukee Bucks, staat met vijf miljoen euro op plaats zeven. De overige plekken in de top tien van meest verdienende vaderlandse sporters worden ingenomen door voetballers, van wie er slechts één in de nationale competitie uitkomt.

Topsport is geld, vaak groot geld. Geld is gestold vertrouwen. Volgens de wetten van de logica mogen we er dus op vertrouwen dat de wél goedbetaalde Nederlandse sporters topprestaties leveren in dit jaar van de Olympische Spelen en het EK-voetbal. Of is deze logica net zo ver te zoeken als die van het verband tussen winsten en bonussen bij financiële instellingen?*

De redactie

* Zie het dossier 'sport en economie' in dit nummer

Nieuwe advertenties

Nieuwe teksten, nieuwe beelden. De Nederlandsche Bank lanceert twee nieuwe advertenties voor haar arbeidsmarktcampagne. Alledaagse situaties verhalen over de taken van DNB. De advertentie *'Wat als...ze vertrouwen op*

de verkeerde cijfers?' vertelt meer over de statistiektaak. Het beeld benadrukt dat DNB midden in een multiculturele samenleving staat en een actief diversiteitsbeleid voert. De tweede advertentie opent met *'Wat als... ook haar bank*

een gat in de hand heeft?' en gaat in op ons toezicht op banken.

Op de foto's staan mensen centraal, omdat bij DNB de medewerkers de hoofdrol vertolken én omdat zij er is voor alle Nederlanders. Alle

advertenties besluiten met de pay off *'Werken aan vertrouwen'*.

Wat als ze vertrouwen op de verkeerde cijfers?

Ondernemen zit ze in het bloed. Binnenkort een, misschien twee zaken erbij. Zodat het familiebedrijfje een hele keten wordt. Maar wat als ze te veel risico nemen? Omdat de economische cijfers waarop hun plannen zijn gebaseerd, rooskleuriger zijn dan de werkelijkheid?

Daarom stelt de Nederlandsche Bank (DNB) betrouwbare statistieken ter beschikking. Het gaat daarbij niet alleen om de cijfers van financiële instellingen, maar ook om statistieken over de Nederlandse betalingsbalans en onze internationale investe-

ringspositie. Statistieken verzorgen is niet de enige taak van DNB. We houden ook toezicht op de stabiliteit van banken, verzekeraars en pensioenfondsen. Als onderdeel van het Europese Stelsel van Centrale Banken dragen we bovendien bij aan een solide monetair beleid en een soepel en veilig betalingsverkeer. Zo maken we ons sterk voor de financiële stabiliteit van Nederland. Want vertrouwen in ons financiële stelsel is de voorwaarde voor welvaart en een gezonde economie. Wil jij daaraan meewerken? Kijk dan op www.werkenbijdnb.nl.

Werken aan vertrouwen.

Modern toezicht is risicogebaseerd

Joe Traynor van de Britse toezichthouder FSA was 17 januari te gast bij de Nederlandsche Bank om te spreken over risicogebaseerd toezicht. Internationaal wordt deze manier van toezicht houden steeds nadrukkelijker als de norm voor modern goed toezicht gezien. De FSA is hiermee het verst gevorderd.

Risicogebaseerd toezicht is volgens Traynor heel logisch: de toezichthouder zet zijn capaciteit dáár in waar de risico's het grootst zijn. Dit vereist wel een risicoanalysemodel dat onderscheid maakt tussen de risico's en de beheersing daarvan. Ook moet het model toepasbaar zijn op verschillende soorten instellingen, zoals

banken, verzekeraars en beleggingsondernemingen. De FSA heeft hiervoor ARROW ontwikkeld, terwijl De Nederlandsche Bank FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) hanteert. Niettemin blijkt risicogebaseerd toezicht in de praktijk nog niet zo gemakkelijk. Hoe zorg je er bijvoorbeeld voor dat het toezicht consistent is? Volgens Traynor is het een goed idee risicoanalyses en toezichtplannen intern zorgvuldig te bespreken, alvorens een instelling daarmee lastig te vallen. Bij de FSA gebeurt dat onder andere in speciale validatiecomités, die onafhankelijk zijn en toezichtteams uitnodigen hun analyses te onderbouwen.

Aan het einde van zijn lezing ging Traynor in op de zogenoemde ARROW Letter, waarmee de FSA de resultaten van het toezichtproces communiceert naar de onder toezicht staande instelling. Hierbij wordt de instelling niet alleen verteld hoe in absolute zin gescoord is, maar ook hoe de instelling presteert ten opzichte van zijn *peergroep*. Voornamelijk deze informatie over *peers* blijkt bestuurders te prikkelen om actie te ondernemen. Een mededeling 'ten opzichte van andere grote verzekeraars presteert u het slechtst' doet toch iets met een bestuurder!

DNB op Carrièrebeurs

Kom op vrijdag 14 en zaterdag 15 maart naar de Carrièrebeurs in de Amsterdamse RAI! DNB en andere topwerkgevers presenteren zich hier aan studenten, starters en professionals. Er zijn ook verschillende branchecongressen zoals het Nationaal Bank & Verzekeringcongres, het Nationaal Juristencongres en het Nationaal Accountantscongres.

Projecten 2008

Wat staat er op stapel voor 2008?

- Integriteit wordt *hot* in 2008. Speciale aandacht komt er voor het toezicht op de fraudebeheersing bij verzekeraars en de integriteitsrisico's van de zorginkoop. Vastgoed en belangenverstrengeling zijn de twee belangrijke thema's voor het pensioentoezicht.

En verder...

- Vraagt een turbulente periode om ingrijpen of om terughoudendheid van centrale bankiers? Over dergelijke vraagstukken rondom financiële onevenwichtigheden en monetair beleid komt een interactieve workshop voor centrale bankiers, marktpartijen en wetenschappers.
- Gaat DNB met een nieuw model haar halfjaarlijkse voorspellingen voor de Nederlandse economie doen. Het model heeft enkele nieuwe elementen om actuele problemen, zoals de huidige onrust op de financiële markten, te analyseren.
- Gaat de Europese betaalmarkt ofwel de Single Euro Payments Area (SEPA) van start. Na jarenlange voorbereiding krijgt de Europese betaalmarkt meer gestalte.
- Is er per 18 februari een nieuw Europees systeem voor het betalingsverkeer, TARGET2. Daarin doen alle centrale banken van de eurolanden mee.

Stokpaardje

Medewerkers in de schijnwerpers. Deze keer: onderzoeker Wilko Bolt. Hij won onlangs de Hennipmanprijs voor het beste artikel uit *De Economist* van de jaargangen 2005-2006.

EllenTolsma

Gefeliciteerd! U wordt nu zeker overspoeld met aanvragen?

‘Nou, de tijd is nog te kort om te zeggen dat de prijs mijn onderzoekswerk een enorme *boost* gaat geven. Toch kom ik, als ik op ‘Bolt’ google, wel vaker citaten van mezelf op internet tegen. Ontzettend leuk natuurlijk. Als onderzoeker ben je pas echt blij als er een stuk van je wordt gepubliceerd. En dat loopt nu best lekker, mag ik wel zeggen. Ik ben bezig met een artikel voor de *International Journal of Central Banking* en binnenkort verschijnt een stuk van mij in de *International Journal of Industrial Organization*.’

Het bewuste artikel uit De Economist, waar ging dat over?

‘In *Retail payments in the Netherlands: facts and theory* geef ik een overzicht van het Nederlandse retailbetalingsverkeer van de afgelopen vijftien jaar. In deze periode is er nogal wat gebeurd. Nederlanders zijn massaal gaan pinnen, en papieren overschrijvingen hebben plaatsgemaakt voor elektronische betalingen. En natuurlijk ruim ik veel ruimte in voor mijn stokpaardje: de tweezijdige markt.’

Leg uit...

‘Kijk naar de Amerikaanse footballfinale om de *Super Bowl*. Dertig seconden reclامتijd op televisie kost de adverteerder

twee miljoen dollar. Dat is enorm veel geld, maar je bereikt in een klap wel een enorm groot publiek. En waarom kijken er zoveel mensen? Omdat zij er dankzij de reclame-inkomsten gratis naar kunnen kijken. Hier is sprake van een tweezijdige markt: beide kanten van de markt zijn alleen aan te trekken door de ene kant te laten betalen en de andere kant niets. Zo is het ook bij betalingsverkeer. Je hebt de winkeliers én de consumenten nodig om tot een betaling te komen. De winkelier beslist bijvoorbeeld of hij pinnen als betaling accepteert. Of er ook echt wordt gepind, hangt niet alleen af van het pintarief maar ook van het aantal consumenten dat over een pinpas beschikt.’

En als je dat weet, kun je het betalingsverkeer efficiënter maken.

‘Precies! En dat geeft meteen aan waarom dit onderzoek zo leuk is. Je probeert iets efficiënter te maken waar iedereen elke dag mee te maken heeft.’

Ook last van beroepsdeformatie?

‘Een beetje wel, ja. Laatst was ik in een wijnhandel waar ze een ontzettend snelle pinterminal hadden. Daar móest ik wel wat van zeggen. Altijd wil ik weten: hoe werkt jullie pinapparaat, kan ik ook chippen? Zelfs bij de kapper vroeg ik onlangs nog: hebben jullie al van SEPA gehoord?’. ●

De wereld in cijfers

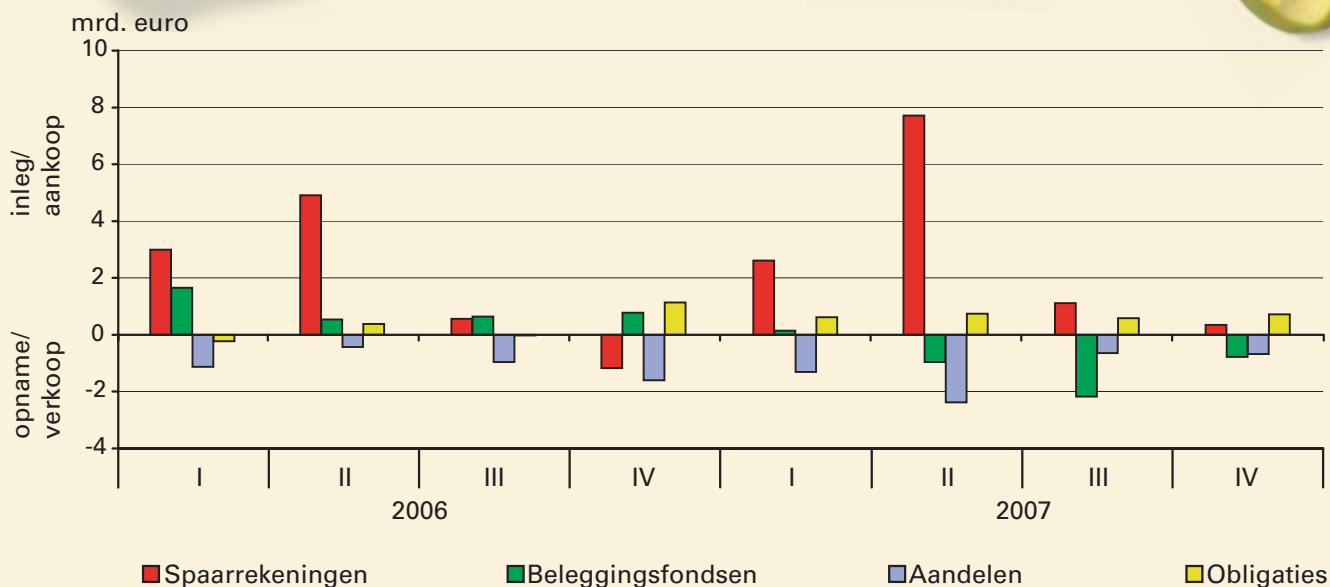
Een appeltje voor de dorst

Sparen was in 2007 duidelijk populairder dan beleggen. Menig aandeel en menig beleggingsfonds is van de hand gedaan: dat leverde bij elkaar 9 miljard euro op. De opbrengst is vooral in de spaarpot gestopt. Alle Nederlanders hebben afgelopen jaar maar liefst 12 miljard euro opzij gezet op spaarrekeningen. Logisch, want in turbulente tijden kiezen we voor zekerheid. Maar ook in rustiger vaarwater geven Nederlanders de voorkeur aan sparen.

Meer dan tweederde van hun vermogen staat op binnenlandse spaarrekeningen (246 miljard euro). Beleggen doen Nederlanders vooral in beleggingsfondsen (52 miljard euro). 31 miljard euro zit in aandelen en 28 miljard euro in obligaties. ●

Netto inleg/aankopen door huishoudens per soort vermogen

Interview met Nout Wellink

'Dit is een klassieke vertrouwenscrisis'

Het zijn lastige tijden voor de president van de Nederlandsche Bank. Iedereen wil tot achter de komma weten hoeveel de economie zal groeien. Maar daarvoor is de internationale onzekerheid momenteel te groot, stelt Nout Wellink. 'De financiële sector staat voor een grotere uitdaging dan na 11 september 2001'.

Rutger Vahl

Het nieuwe jaar is pas een paar weken oud, maar op de financiële markten is van een opgewekte nieuwjaarsstemming allang geen sprake meer. Sinds begin januari zijn de beurskoersen gedaald. 'De onzekerheid in de financiële wereld is ongekend groot', zegt Wellink bij aanvang van het interview op vrijdag 18 januari. 'Wat ik nu zeg kan volgende week in een ander daglicht staan.' Het blijken bijna profetische woorden. Maandag 21 januari maken de beurzen wereldwijd een diepe val. Dinsdag verlaagt de Amerikaanse centrale bank de rente met een driekwart procent, een historisch grote stap, een week later gevolgd door een verlaging met nog eens een half procent. Daarmee wil de FED de Amerikaanse economie behoeden voor een recessie. Aan het eind van die week zal blijken dat een beurshandelaar van de Franse bank Société Générale 4,9 miljard euro heeft verspeeld.

In de media zingen twee woorden rond: 'Amerikaanse kredietcrisis'. Hoe kan het dat dit lokale probleem mondiale proporties heeft gekregen, is dan ook de eerste vraag aan de DNB-president. 'In april 2007 vertelde een Amerikaanse collega dat er problemen waren met kwalitatief slechte hypotheeklen in de Verenigde Staten. Hij verzekerde mij dat het ging om een klein deel van de hypotheekmarkt. Nou, niet dus', zegt Wellink. 'Inmiddels kunnen we zien dat die hypotheekproblemen zich over de hele wereld hebben verspreid. Het is een klassieke vertrouwenscrisis geworden. Ergens in de loop van vorig jaar is de financiële wereld zich gaan afvragen: als het zo kan misgaan op de Amerikaanse hypotheekmarkt, wat zegt dit dan over onze andere financiële producten? Ineens bleek dat men van veel producten de risico's en de waardering niet goed kende. Hierdoor viel het vertrouwen op steeds meer markten weg. Het was een kettingreactie.'

Lichtpuntjes

De huidige onzekerheid op de financiële markten noemt Wellink ingrijpend. 'De financiële wereld staat voor een grotere uitdaging dan na de aanslagen van 11 september 2001', zegt hij resoluut. 'Het zal nog wel een aantal maanden duren voordat we de gevolgen van de huidige turbulentie kunnen overzien.' Maar de DNB-president ziet ook lichtpuntjes. Zo noemt hij het 'gezond' dat de financiële sector door de problemen gedwon-

gen wordt de risico's te herprijzen. 'Er werden al jaren te grote risico's genomen door de overvloed aan liquiditeiten en de lage rentestand. Dat kon niet doorgaan. Gelukkig is de bankensector sterk en heeft de crisis ons getroffen in een gunstige tijd. De wereldeconomie draaide goed en opkomende landen als China en India compenseren deels een terugval van de groei in het westen. Dit had ons op een slechter moment kunnen treffen.' De problemen in de bankensector roepen de vraag op of ook de financiële toezichthouders te kort zijn geschoten. Dat is te kort door de bocht, meent Wellink: 'De ontwikkelingen en innovaties in de bankensector zijn de afgelopen jaren ontzettend snel gegaan. Sneller dan het management, dat de verantwoordelijkheid draagt, hierop heeft ingespeeld, sneller dan de wetgeving zich kon aanpassen en ook sneller dan toezichthouders erop konden inspelen. Wij willen innovaties niet tegenhouden, want ze leiden tot kostenbesparing en een efficiënter bankwezen. Echter: vernieuwing gaat altijd met risico's gepaard. Maar die risico's moeten natuurlijk wel binnen de perken blijven. Dat is voor toezichthouders een moeilijk evenwicht.' Wel had volgens Wellink het Amerikaanse toezicht een stuk scherper gekund. Als voorzitter van het Bazels Comité is hij blij met het nieuwe kapitaalakkoord, 'Bazel-II' in vaktermen, dat door dit comité is ontwikkeld. Dit akkoord verplicht banken beter naar hun risico's te kijken en had de huidige problemen deels kunnen ondervangen, denkt de DNB-president. Per 1 januari 2008 moeten banken eraan voldoen, maar dat is in het licht van de kredietcrisis dus rijkelijk laat. 'Ja, dat is laat', vindt ook Wellink. 'Maar vergeet niet hoe complex en gedetailleerd het kapitaalakkoord is. Veel landen en instellingen moesten ermee instemmen. Dat vergt nu eenmaal tijd. Ik zie dus niet in hoe het sneller had gekund.'

Rente

Voor een hypotheekcrisis zoals in de Verenigde Staten hoeven we in Nederland niet bang te zijn. In Amerika, waar de filosofie is dat iedereen een huis moet kunnen kopen, ongeacht je inkomen, wordt veel sneller een lening gegeven. Bovendien is er daar veel concurrentie tussen geldverstrekkers in een slecht gereguleerde markt. Maar de economische gevolgen van de hypotheekcrisis zullen we in Nederland en Europa wél merken, denkt Wellink.

‘Wat ik nu zeg kan volgende week in een ander daglicht staan.’

Die gevolgen zijn voor de Verenigde Staten dat de economie sterk wordt afgeremd. In het vierde kwartaal zakte de groei naar 0,6 procent op jaarbasis. Ook in Nederland zal de groei minder uitbundig zijn dan eerder werd verwacht. Wellink gaat voor 2008 uit van 1,5 tot 2 procent. Positief is echter dat een groeivertraging mogelijk minder lang duurt dan in het verleden. ‘Onze economie is duidelijk veerkrachtiger geworden’, zegt Wellink, ‘maar blijft natuurlijk een zeer open karakter houden. Dit betekent dat Nederland gevoelig zal blijven voor het afnemen van de economische groei in andere landen, vooral in die van voornaamste handelspartners als de VS en het Verenigd Koninkrijk.’ Vorig jaar maakte Nederland een groeiversnelling mee door een inhaaleffect. Ons land was binnen Europa koploper. Nu behoort de werkloosheid in Nederland tot de laagste van Europa. De economie draait op volle toeren en is zelfs aan de gespannen kant. Dat merk je aan de inflatie, die vorig jaar laag was met 1,6 procent maar de komende jaren volgens de ramingen zal oplopen, naar 3,1 procent in 2009.

Als prijzen van veel gebruikte producten (voedsel, brandstof) oplopen, zoals nu, voelen mensen dat direct in hun portemonnee. Het risico bestaat dat vakbonden hogere looneisen zullen stellen om die prijsstijgingen te compenseren. ‘We moeten in Europa een loon-prijsspiraal voorkomen’, zegt Wellink. ‘De Europese Centrale Bank zal niet aarzelen om dan in te grijpen met een verhoging van de rente, zo is al aangekondigd.’

Staatsfonds uit Singapore

Begin vorig jaar waren hedge funds en private equity fondsen bijna dagelijks voorpaginanieuws. Er was veel discussie over de macht van deze grootbeleggers. Wellink: ‘We dachten toen dat hedge funds de eerste bron van toekomstige financiële ellende zouden kunnen zijn, maar achteraf kunnen we vaststellen dat hedge funds de kredietcrisis niet hebben veroorzaakt. De meeste fondsen bleken hun risicobeheer prima op orde te hebben.’

De rol van hedge funds en private equity lijkt te zijn overgenomen door de ‘sovereign wealth funds’ uit met name het Midden-Oosten en Azië. Deze staatsfondsen krijgen steeds grotere belangen in westerse bedrijven. Medio januari hielpen fondsen uit Singapore, Koeweit en Zuid-Korea de Amerikaanse banken Citigroup en Merrill Lynch met 21 miljard dollar uit liquiditeitsproblemen die waren ontstaan door de kredietcrisis. De Zwitserse zakenbank UBS moest 14 miljard dollar afschrijven op ‘rommelhypotheken’ en vroeg steun van investeerders uit Singapore en het Midden-Oosten.

Stroomde het geld vroeger van het westen naar het oosten, nu is dat dus omgekeerd. Volgens Wellink is dit het bewijs dat de inkomensverdeling in de wereld verandert en moeten we daar in het westen niet te benauwd over doen. ‘Azië en de olieproducerende landen zijn de afgelopen jaren veel rijker geworden. Als je geld verdiend hebt, dan mag je het toch ook ergens uitgeven? Het ligt voor de hand dat deze fondsen naar het westen komen, want hier zijn financiële markten en economieën het verst ontwikkeld.’ De angst dat minder democratische regeringen via staatsfondsen te veel invloed krijgen op westerse economieën en bedrijven, noemt Wellink overtrokken. ‘Overheidsfondsen beleggen al jaren in onze economieën. Uiteraard moeten we erop toezien dat die fondsen zich netjes gedragen. Maar er is geen reden daaraan nu te twijfelen. Een staatsfonds uit Singapore wil Nederland niet overnemen, dat wil gewoon een hoog rendement. En dan nog, mocht een staatsfonds zijn boekje te buiten gaan, dan kunnen we ons daar tegen verweren. Internationale organisaties, zoals het IMF, zijn bezig met het ontwikkelen van gedragsregels waaraan ook staatsfondsen zich moeten houden.’

Geen koekjesfabriek

Als het gaat over private equity en overnames, valt ook de naam van ABN AMRO. Vorig jaar zei Wellink, in het heetst van de overnamestrijd die toen woedde, dat het bij banken niet alleen mag gaan om het maximaliseren van aandeelhouderswaarde.

‘Een staatsfonds uit Singapore wil Nederland niet overnemen, dat wil gewoon een hoog rendement’

Op die uitspraak kwam kritiek. Zijn banken niet gewoon bedrijven die de belangen van hun aandeelhouders moeten dienen? Wellink vindt van niet. ‘Een aandeelhouder loopt risico en moet daarvoor beloond worden. Maar anders dan bij een koekjesfabriek zijn aandeelhouders bij banken niet de enigen die risico lopen. Dat zijn ook de spaarders die de bank van kapitaal voorzien en degenen die opdraaien voor de depositogarantie-regeling. Daarbij: sommige banken zijn systeeminstellingen. Als die failliet gaan, kan het zijn dat de Staat moet bijspringen. Aandeelhouders bij banken hebben dus de morele plicht de belangen van alle stakeholders te dienen.’

Waar een morele plicht ook in toenemende mate een rol speelt, is de pensioenwereld. Vorig jaar bleek uit een documentaire van *Zembla* dat Nederlandse pensioenfondsen beleggen in de wapenindustrie en zo, indirect, in clusterbommen. Wellink vindt het goed dat over dit soort kwesties gediscussieerd wordt. Maar het is geen simpele discussie, stelt hij. ‘Waar houdt de morele plicht van een bedrijf of pensioenfonds op? Mag wel in anderzootig verwoestend wapentuig worden belegd? We hebben het hier niet over goede doelen. Een pensioenfonds moet rendement maken op vermogen, zodat iedereen straks een goede oudedagsvoorziening heeft.’

Hoe staat het tot slot met de rendementen van pensioenfondsen? Wellink is positief. ‘De dekkingsgraden zijn veel gezonder dan een paar jaar geleden. Nederlandse pensioenfondsen zitten nauwelijks in rommelhypotheken in de Verenigde Staten. Maar ze lijden natuurlijk wel onder koersdalingen op de aandelenbeurzen. Als toezichthouder zullen we ervoor waken dat dekkingsgraden niet opnieuw sterk teruglopen.’ ●

Rommel

Een hypotheeklening wordt verstrekt door een (hypotheek-)bank. Als zekerheid moet een bank van de toezichthouder een beetje kapitaal aanhouden voor het geval degene die de lening heeft gekregen deze niet (meer) kan betalen. Banken in de Verenigde Staten plaatsen die hypotheekleningen vaak in een speciaal hiervoor opgericht bedrijf buiten de bank (een conduit genaamd). Daarmee verdwijnen die hypotheekleningen van de eigen balans van de bank. Een bank hoeft dan geen kapitaal aan te houden als zekerstelling voor de hypotheekleningen en zij kan het kapitaal dat zij heeft commercieel gebruiken.

Een conduit kreeg de hypotheekleningen uiteraard niet voor niets. Voor het aantrekken ervan moest geld worden geleend. De conduit haalde zijn winst uit het verschil tussen de rente die het zelf moest betalen op de afgesloten lening en de rente die het ontving op de hypotheekleningen.

In 2007 gingen de rentes omhoog, de huizenprijzen tegelijkertijd omlaag, de economie draaide minder. Daarmee kwam de waarde van de categorie risicovolle hypotheekleningen onder druk. Vanaf dat moment heetten ze ‘rommel’-hypotheekleningen of ‘ninja’-(no income, no job, no assets)leningen. Bovendien waren die rommel-hypotheekleningen intussen gebundeld tot grote pakketten en als pakket doorverkocht, zowel binnen als buiten de VS. Er ontstond in korte tijd een groot wantrouwen ten opzichte van de ‘rommel’: Hierdoor kwamen de opkopers van de pakketten in de problemen, omdat zij geen kortlopende leningen meer kregen. Ook banken raakten in de knel. Zij hadden in veel gevallen liquiditeitsgaranties gegeven aan de conduits, waarvoor zij ineens grote bedragen op tafel moesten leggen. Als een bank daarvoor zelf onvoldoende geld heeft is het gebruikelijk dat zij leent bij een andere bank. Dat banken elkaar geld lenen is de normaalste zaak van de wereld. Banken lenen elkaar op dagbasis grote sommen geld als werkkapitaal. Maar het wantrouwen tussen banken was intussen zo groot geworden, dat zij elkaar geen geld meer wilden lenen. In de ‘rommel’-hypotheekmarkt gaat het om heel grote bedragen.

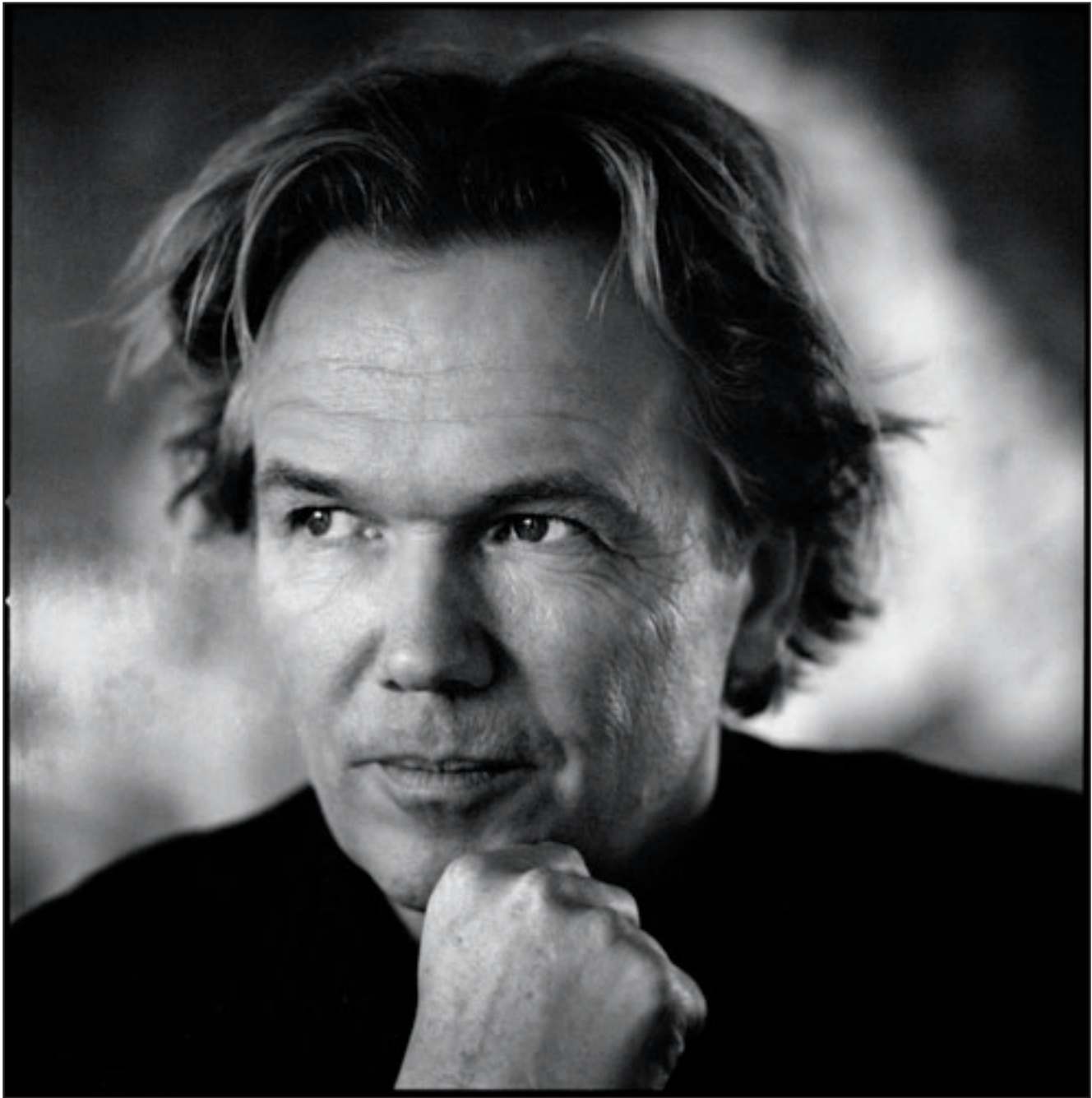
Rol centrale banken

Wanneer banken elkaar geen geld meer uitlenen en het financiële systeem tot stilstand dreigt te komen, met alle kwalijke gevolgen voor de economie en de welvaart, springt de centrale bank bij. Dan worden er voor korte tijd tegen onderpand grote bedragen in het systeem gepompt. Die bedragen worden weer heel snel terugbetaald, zodat er geen gevaar is voor inflatie.

Essay

'Zeventien miljoen, wat gaat u doen met al dat geld?'

Tom Egbers

De bloedrode Ferrari sloeg in als een bom. Qua extravagante auto's was men bij Ajax wel het nodige gewend. Zo parkeerde het Israëlische wonderkind Roni Kalderon begin jaren zeventig zijn gifgroene Ford Capri naast de Opel Kadetts en de Renaults van de andere Ajacieden. Johan Crujff reed zelfs in een Citroën SM, het slagschip met de Maserati-motor. Van dat type reden er maar twee in heel Nederland. De andere werd bestuurd door minister-president Joop den Uyl.

Ook bij Feyenoord had een jonge, enigszins talentvolle voetballer een verpletterende entree gemaakt dankzij een auto. Bij zijn eerste training in De Kuip arriveerde de Hagenees Zier Tebbenhof, zeventien jaar pas, met gierende banden in een zwarte Porsche bij De Kuip. Zier reed zelf, naast hem zat zijn vader. De toenmalige trainer van Feyenoord, Rinus Israël, zag het tafereel hoofdschuddend aan. Hij, die als Oranje-international nog op zijn Kreidler-bromfiets naar het stadion reed, zei: 'Krijg nou wat. Daar komt meneer de profvoetballer die nog geen wedstrijd voor ons heeft gespeeld. Zeventien jaar. In een zwarte Porsche.'

Vader Tebbenhof was het gemopper van Rinus Israël niet ontgaan. 'Is er iets trainer? Wat is er mis met een zwarte Porsche? Zeg het maar, dan komt ie morgen toch met een blauwe?'

De bestuurders van Ajax, die hun club in de jaren negentig uit de thuishaven in de Watergraafsmeer naar het multifunctionele megatheater in Amsterdam Zuid-Oost hadden geloodst, hadden al heel wat peperdure bolides op het *VIP-dek* geparkeerd zien worden, auto's van vrij middelmatige nieuwe Ajacieden uit Denemarken, Nigeria en Argentinië. Maar nu was daar ineens die auto die het complete, glimmende Ajax-wagenpark terugbracht tot niets; de vlamme Ferrari van de jonge Egyptische belofte annex vedette, Hossam Hassan alias Mido. Deze bruisende jongeman bij wie de kaars in elk opzicht aan drie kanten brandde, parkeerde zijn gillende racemonster met beleid op de meest in het oog springende plek van het stadion. Je kon de wagen gewoon niet missen. Om bij de Ajax-fans geen twijfel te laten bestaan over de kracht van de kolossale Ferrari-motor, had Mido juist dat model aangeschaft waarvan de motor volledig zichtbaar en uiterst opvallend onder de achterraut was gemonteerd. Een rode raket op wielen met een miljoen pk's, dat was het.

Schande spraken de Ajax-mensen er van. Wat dacht deze snotneus wel? Net twintig jaar, en dan zo'n ordinaire, opvallende proletenbak pal naast de keurige, grijze, gesponsorde lease-auto's uit de Japanse middenklasse parkeren. Geld maakte het voetbal kapot, dat kon toch niet anders?

Kalmerende woorden sprak Ajax-directeur Leo Beenhakker: 'Mensen, rustig nou. De heer Mido is twintig jaar jong. Hij schijnt serieuze verkering te hebben met Miss België. Voor je het weet heeft onze talentvolle spits een gezinnetje. Dan komt-ie straks aanrijden in een stationcar, want in dat rooie krenge is geen ruimte voor een maxi-cosi. Dan is iedereen tevreden. Waar hebben we het hier helemaal over?'

(Het zou anders lopen dan Beenhakker had voorspeld. Mido en Miss België traden weliswaar in het huwelijk, maar Ajax zou de gezinsuitbreiding van zijn spits niet meer meemaken. Mido, in de kleedkamer even fel als op het veld, gooide tijdens een woordenswisseling een schaar naar zijn teamgenoot Zlatan Ibrahimovic. Hetgeen leidde tot zijn snelle vertrek naar een obscure club in Noord-Spanje. De bloedrode Ferrari scheurde nog één keer met gillende motor van het VIP-dek, en verdween, na een ereronde met 120 kilometer per uur over de Rozengracht in Amsterdam, voorgoed uit beeld).

Geld maakt niet alles kapot in het voetbal. Dat kan geld helemaal niet. Daarvoor is de uitvinding van het voetbalspel – waarvoor wij onze voorouders oneindig dankbaar moeten zijn – te sterk. Geld bouwt nieuwe stadions. Geld trekt topscorers aan. Geld is soms de katalysator van een fijn voetbalverhaal.

Frieslands beste voetballer aller tijden, Abe Lenstra, kreeg in de jaren vijftig een aanbieding om een transfer te maken naar een club in Zuid-Frankrijk. Maar het tekengeld van honderdduizend gulden (in die tijd een astronomisch, absurd en onvoorstelbaar groot bedrag voor een voetballer) kon Abe niet vermurwen. Vervolgens kreeg Abe een aanbieding om voor nog meer geld naar Italië te komen. Ook dat sloeg hij in de wind. Voor ruim honderdduizend gulden ging hij Heerenveen evenmin verlaten. Tenslotte stelde de Italiaanse club Lenstra voor om het bedrag dat hij zou wensen dan maar op een blanco cheque in te vullen. Zelfs daarmee kon Abe Lenstra niet worden verleid tot een avontuur in Italië. Liever bleef hij in Friesland. Niet lang daarna zou de legendarische voetballer alsnog vertrekken uit Heerenveen. Niet naar Barcelona, Nice of Milaan, niet naar het Grote Geld, maar naar Sportclub Enschede, *of all clubs*.

Een schok ging door voetballend Nederland toen Johan Crujff, in 1973, het Gouden Ajax verliet om te gaan voetballen voor Barcelona. Crujff had niet lang daarvoor nog een contract getekend dat hem voor nog eens jaren aan Ajax bond, maar die overeenkomst werd door de Spanjaarden afgekocht; voor het duizelingwekkende bedrag van drie miljoen gulden. Voor een voetballer!!

Veertien jaar later vertrok Ruud Gullit, op dat moment de ster-speler van Europa, zijn club PSV om te gaan voetballen voor AC Milan. Het transferbedrag was een record: zeventien miljoen gulden. Hetgeen de nieuwslezeres van het NOS-journaal, die Gullit in de journaaluitzending telefonisch interviewde, tot de volgende vraag bracht: 'Maar meneer Gullit, zeventien miljoen, wat gaat u doen met al dat geld?' Gullit antwoordde beleefd en naar waarheid dat hij dat niet wist.

Weer tien jaar later waren de zeventien miljoen gulden die voor Ruud Gullit moesten worden betaald allang geen hoofdprijs meer. Nederlands duurste speler was nu Jaap Stam, die voor de prijs van, wat werd genoemd, *een winkelcentrum* van PSV naar Manchester United verhuisde. Vijfendertig miljoen gulden. Ruud van Nistelrooij zou later voor eenzelfde bedrag ook van Eindhoven naar Manchester verkassen. Op dit moment is Arjen Robben Nederlands duurste speler aller tijden. Real Madrid betaalde voor Arjen Robben een transfersom van ruim 36 miljoen euro aan zijn vorige werkgever, Chelsea. Voor Robben is dus ruim het vijftienvoudige neergeteld van het bedrag dat ooit voor Crujff betaald moest worden. Ik geef toe, er zijn grenzen.

Dat het Grote Geld niet altijd de wortel van het voetbalkwaad is bewees nog niet zolang geleden Manchester United. Deze club, een schatrijke *global Goliath*, lootte in het Engelse beker-toernooi tegen een straatarme, nagenoeg failliete club uit de Engelse 5e divisie, Exeter City. Voor Exeter, dat een schuld had van één miljoen pond, was deze loting een godsgeschenk. In Engelse bekerwedstrijden wordt de recette immers gedeeld door de thuis- en de uitspelende ploeg. En dat tikt aardig aan wanneer – zoals in Manchester – elk duel stijf uitverkocht is met zeventigduizend toeschouwers die elk minimaal 25 pond betalen voor een kaartje. Maar met de driekwart miljoen pond opbrengst was Exeter nog niet gered. Dat wist ook manager Ferguson van Manchester United. Hij gaf zijn echte sterren vrijaf en stelde het reserveteam op. De wedstrijd eindigde in een miraculeus, maar vooral door Exeter gewenst 0-0 gelijkspel. Waarmee een replay noodzakelijk werd. Op het veld van Exeter, dit keer. Weer een volle bak. Met als bonus: een live uitzending van de BBC, *nationwide*, wat Exeter nog eens een half miljoen opleverde, waarmee de club – ook dankzij weldoener Manchester United- van de ondergang was gered. United won uiteraard de wedstrijd, Exeter redde het vege lijf.

'Wat is er mis met een zwarte Porsche?'

Terug naar de bloedrode Ferrari van Ajax-spits Mido. Dat kón niet, het gaf geen pas, het was *over the top*. En dat maai-veld enzovoort. In Engeland gaat dat anders. Toen Ruud van Nistelrooij naar Manchester United vertrok was hij plotseling een schathemelrijk man. Maar ook nog steeds, en in zijn geval vooral, een bescheiden man uit Geffen, Noord-Brabant. Bij de aanschaf van een auto besloot hij het te houden bij een ingetogen, klein model. De United-fans begrepen er niets van en waren zelfs boos. Ze eisten dat hún ster, hún Van the Man in de aller-allerduurste auto van heel Engeland zou rijden. Dáárvoor betaalden zij hun dure seizoenkaarten. Niet om hun spits in een grijze Japanner uit de middenklasse te zien wegrijden bij Old Trafford.

Tenslotte, in de categorie 'er is veel leed, vooral als je het weet'. De Duitser Michael Ballack maakte een droomtransfer, van Bayern München naar Chelsea. In Londen ging hij jaarlijks ongeveer acht miljoen euro verdienen. Exclusief premies, dat wel. Een Engelse reporter stelde hem de vraag of het niet fantastisch was om zoveel geld te kunnen verdienen. Het antwoord van Ballack: 'Nou, men moet natuurlijk wel bedenken dat Londen een erg dure stad is.' ●

Journalist, schrijver en sportpresentator Tom Egbers (1957) schreef dit essay op verzoek van DNB Magazine.

Think the opposite

'Pensioenen zijn toch saai, stoffig en pas interessant als je in de richting van de zeventig gaat?', zo luidden enkele reacties op mijn recente overstap naar het pensioentoezicht van DNB. Wat is het toch jammer als beeldvorming veranderingen belemmert. Wie heeft er nou zin om zich te verdiepen in iets dat saai en stoffig is?! Jammer, want het verhogen van het pensioenbewustzijn staat hoog op de maatschappelijke agenda.

'Whatever you think, think the opposite!', stelt Paul Arden in één van zijn boeken. De mooiste dingen ontstaan door iets vanuit een invalshoek te bekijken, die tegenovergesteld is aan wat je bent gewend. Dat vind ik een interessante theorie! We staan immers weer aan het begin van een nieuw jaar; een goed moment voor mooie veranderingen.

Laat ik die theorie eens toepassen op de beeldvorming rond pensioenen. Dan gebeurt het volgende: 'pensioenen zijn dynamisch, hip en juist voor de dertiger interessant'. Dat klinkt compleet anders! En leidt die invalshoek tot mooie dingen? Het roept bij mij in ieder geval meteen nieuwsgierigheid en enthousiasme op. En dat geldt vast niet voor mij alleen.

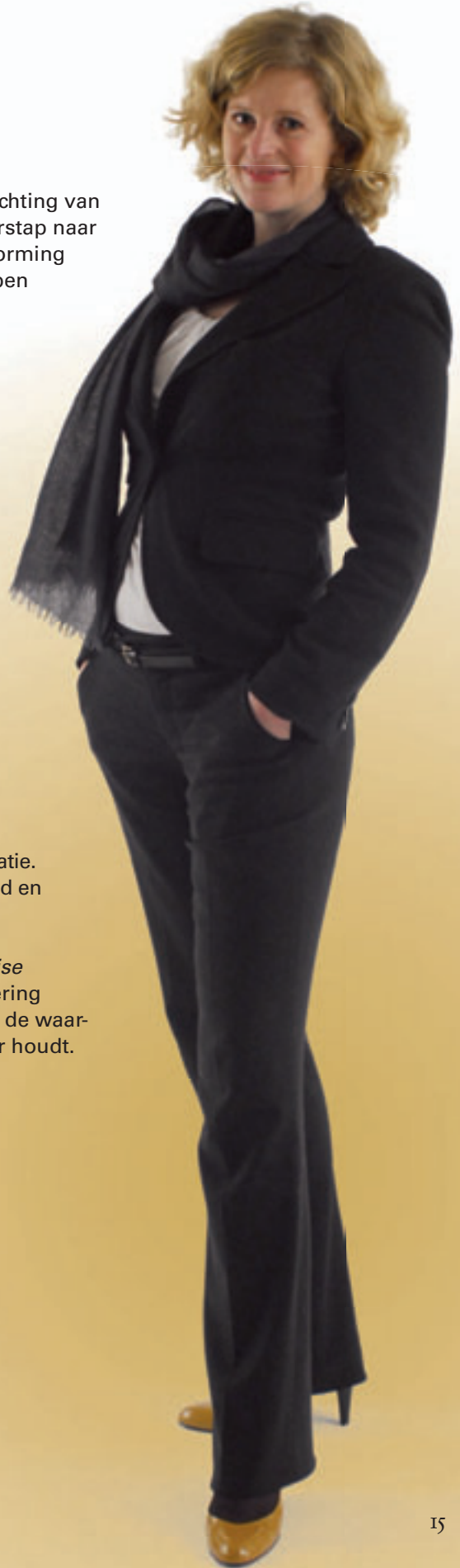
Zo simpel kan een verandering dus zijn.

De theorie ook eens toepassen op DNB? Nu ik het toch over beeldvorming heb, er zijn mogelijk enkele (hopelijk toch enkele?) lezers onder u die DNB zien als een wat conservatieve en gesloten organisatie. Wat vindt u dan van de *opposite thought*: DNB is een vooruitstrevend en open netwerk van mensen!

En DNB die vanuit een ivoren toren opereert? Welnee, de *streetwise* DNB'ers staan midden in de samenleving. U ziet het, een verandering zit in een 'klein hoekje'. En wat uiteindelijk wáár is? Dat laat ik aan de waarnemer over, want uiteindelijk bepaalt men zelf wat men voor wáár houdt.

Nog meer mooie veranderingen gewenst voor 2008?
Try to think the opposite! ●

Heidi Broekhuis
Afdelingshoofd Materieel toezicht en pensioenrecht bij DNB

Betalen in 2018

Nooit meer platzak

Betalen. Gisteren, vandaag, morgen. Wat een veranderingen!
Fragmenten uit het dagboek van een vrouw als u en ik.

Marijke Hoogendoorn

Amsterdam, 1978

Vrijdagmiddag 16.00 uur. Zaak is om nu heel snel naar bank of postkantoor te gaan. Het weekend staat immers voor de deur. Voor de boodschappen, bioscoop en andere uitjes is contant geld nodig. Altijd lastig inschatten hoeveel er nodig is. Een goede schatting is belangrijk, want tot maandagochtend 9.00 uur kun je nergens contant geld ophalen.

Het is druk op het postkantoor. Iedereen wil nog graag contant geld en andere bankzaken regelen voor het weekend. Ik vul een girobetaalkaart in en sluit me aan in de rij. Na een half uur loop ik weer naar buiten. In mijn jaszak een stapeltje guldens. Meer dan genoeg voor het weekend. Hoop ik. Soms sta ik zaterdagmiddag al zonder geld.

Mexico, 1988

Maandagochtend 10.00 uur. Het is druk bij de bank. We zijn op doorreis. Backpacken. Een zware camera om mijn nek. Verstopt in de binnenzak van de broek een stapeltje American Express travellercheques. Die cheques willen we inwisselen voor wat Mexicaanse peso's. Niet elke bank accepteert die cheques. Bij drie banken kregen we nul op het rekest. Nu zitten we goed. We gaan van loket naar loket. Krijgen hier een stempel, daar een paraaf. Twee uur later staan we buiten met een stapeltje Mexicaanse bankbiljetten. Met die peso's kunnen we weer een paar weken verder backpacken. Eerst een café con leche. Dan met de bus naar het zuiden.

Amsterdam, 2008

Zaterdagmiddag 17.00 uur. Met de pinpas betaal ik de boodschappen in de supermarkt. Op de markt haal ik nog snel een bos bloemen. Zie dat mijn geld bijna op is. Haal nog wat extra bankbiljetten uit de muur voor vanavond. We gaan uit eten met vrienden. Weer thuis. Boodschappen uitpakken. Kruip achter de computer. Bekijk mijn saldo en maak geld over van mijn spaar- naar mijn lopende rekening. Er is nog een papieren acceptgiro van de tandarts binnengekomen. Ik besluit het bedrag meteen even over te boeken vanaf mijn pc. Rekeningnummer en gegevens invoeren, en hup ik heb betaald. Via internet bestel ik een nieuw boek.

Parijs, 2008

Vrijdagmiddag 15.00 uur. Met mijn nieuwe bankpas kan ik overal winkelen. De bankpas met chip werkt bij bijna elke kassa. Ideaal. Voor de echt grote uitgaven gebruik ik de creditcard. Heb vrijwel geen contant geld op zak. Bij een internetcafé strijken we neer. Mijn oog valt op de website met de concertagenda. Vanavond treedt Daniel Darc op. We kunnen nog net kaartjes bemachtigen. We betalen met de creditcard. Het is wel duur. Maar een weekendje Parijs mag wat kosten, toch?

New York, 2008

Zondagmiddag 17.00 uur. Het is bloedheet. Met mijn Amerikaanse vriend loop ik even de 7-Eleven in. We halen een *Slurpee*, een megabeker met ijskoude ananassap. Mijn vriend betaalt met een contactloze credit card. Die kaart houdt hij vlakbij de contactloze kaartlezer bij de toonbank. De kaart werkt met radiofrequentietechnologie. Zo gaat betalen razendsnel: 25 procent sneller dan betalen met contant geld.

Tokio 2008

Maandagochtend 11.00 uur. Met de metro naar de andere kant van de stad. Ik heb een Suica, een contactloze elektronische portemonnee voor automatische kaartcontrole. Kaartjes kopen hoeft niet meer. Contant geld is niet meer nodig. Bij het vertrekstation haal je de Suica door het controlepoortje. Het systeem registreert daarmee waar je instapt. En even later waar je uitstapt. Automatisch gaat het bedrag voor het treinritje van mijn Suica af.

Amsterdam, 2018

Zaterdagmiddag 14.00 uur. In de trein. Op weg naar mijn beste vriendin in Amersfoort. Op mijn mobiel komt een elektronische factuur van de dokter binnen. Elk bedrijf stuurt nu elektronische facturen; die papieren acceptgiro's horen echt tot het verleden. Ik betaal de rekening direct via internet. Reuze handig dat je nu ook kunt internetbankieren via je mobieltje. Als ik uitstap, koop ik nog een bloemetje bij de bloemist. Ik pak mijn mobiel om te betalen. Die oude bankpas gebruik ik niet meer.

Nairobi, 2018

Zondagavond 21.00 uur. Op mijn mobiel komt een tekstbericht binnen. Mijn vriend Kees maakt vanuit Nederland geld over via een tekstbericht. Met het tekstbericht ga ik naar een bank die deel uitmaakt van het Master Card netwerk. Vijf minuten later krijg ik het geld uitbetaald. Geld overmaken per mobiel is veel goedkoper dan via een geldtransactiekantoor. Naar schatting 1,5 miljard mensen maken er gebruik van. ●

Toekomstverwachtingen

Hoe betalen we morgen?

- We krijgen Europese betaalmiddelen zoals de Europese betaalpas met chip, de Europese overschrijving en Europese incasso.
- Voor geldzaken grijpen we steeds vaker de mobiel. Ook om internationaal geld over te maken.
- Internetbankieren kan overal, thuis en in de auto.
- De bulk van de facturen ontvangen we digitaal.
- Maar: contant geld zal nooit verdwijnen...

Ongetwijfeld komen er nog meer nieuwe toepassingen. De Nederlandsche Bank benadrukt daarbij het belang van veiligheid, efficiency en een goede toegankelijkheid. Iedereen moet snel en eenvoudig kunnen betalen. Zonder kopzorgen over de veiligheid en betrouwbaarheid van betaalproducten en systemen. En betaalsystemen moeten voor iedereen toegankelijk zijn.

Dossier: Sport

Het spel en de knikkers

Topclubs en topspelers zijn topmerken die goud waard zijn. Sponsors pikken een graantje mee van hun roem. Met de Olympische Spelen en het EK in aantocht geven sporters, sponsors én sportkenners hun mening over de financiële en maatschappelijke waarde van sport.

Ilse Kuiper

Terwijl lokale sportclubs vaak geld tekort komen en vechten om gemeentelijke subsidies en kleine donaties, gaan er torenhoge bedragen om in de (inter)nationale top. Voor topclubs als PSV, Ajax en Feyenoord leveren de uitzendrechten van wedstrijden al snel tussen de drie en vier miljoen euro aan vaste inkomsten op. Alleen al het merk Real Madrid is 1.063 miljoen euro waard, volgens reclamebureau BBDO, dat de merkwaarde van voetbalclubs berekent. Op de tweede en derde plaats staan Barcelona (948 euro) en Manchester United (922 euro). Ajax staat met 368 miljoen euro op de veertiende plaats. En de gemiddelde speler in de Nederlandse eredivisie verdient al gauw zo'n 250.000 euro. Topclubs en sporters worden zich steeds bewuster van het feit dat sport amusement is en zij als stralend middelpunt van deze industrie goud in handen hebben. Bekende sporters boeren goed met een eigen bedrijf of een lucratieve reclamedeal. Of verbinden hun naam aan een stichting voor een goed doel. Dat kan aardig wat opleveren.

Dossier

Cruyff

‘Vanuit de Cruyff Foundation, die sportprojecten voor kinderen ondersteunt, merken we dat veel bedrijven in ruil voor geld een associatie met Cruyff willen krijgen,’ zegt directeur Carole Thate, oud-hockey international. ‘De naam ‘Cruyff’ is een internationaal merk dat mensen en bedrijven aantrekt. Overigens zijn alle stichtingen met een maatschappelijk en sportief belang de afgelopen jaren populairder geworden.’ Ook in de politiek komt het belang van sport en bewegen steeds hoger op de agenda te staan. De investeringen in sport leveren meerwaarde op. ‘Voor ons heeft de aanleg van een sportveld een bepaalde financiële waarde, maar het doel dat je ermee bereikt is vrijwel niet in geld uit te drukken. Sport creëert ontmoetingsplekken en geeft mensen een positieve impuls. Momenteel doen we onderzoek naar de sportieve, sociale en maatschappelijke effecten van de door de Foundation aangelegde sportvelden. We horen dat de (jeugd)criminaliteit afneemt nadat ergens in de buurt een sportveld is aangelegd.’

Sportveldjes Richard Krajicek

Richard Krajicek won ooit tennistoernooi Wimbledon en probeert nu via de Richard Krajicek Foundation jongeren voor de maatschappij te herwinnen.

‘Voor mij persoonlijk is sport een manier om mezelf uit te dagen. Daarnaast helpt zweten en afzien ook om mijn hoofd leeg te houden. Het leidt tot een Zen-moment.

Voor de jeugd ligt de toegevoegde waarde van sport in het kwijt raken van agressie en energie. Ook leren ze al sportend om op een positieve manier met anderen om te gaan. Je ziet dit op de Playgrounds, de sportveldjes die de Foundation in allerlei steden aanlegt. Jongeren trainen er samen en leren samen oplossingen zoeken. Tijdens dit groepsproces ontpoppen sommigen zich als leiders, anderen als harde werkers of als talent-

volle types. Precies zo werken processen in de maatschappij. Onze sport- en spelers pikken bij de Playgrounds de meest veelbelovende jongeren eruit. De Foundation biedt hen een Scholarship aan voor de opleiding Sport & Beweging van het ROC en via een stage keren deze jongeren vaak zelf weer als speler bij een Playground terug.

Waarom we dit doen? Omdat we geloven in het goed gebruiken van het sociaal kapitaal in een wijk. Er zijn genoeg krachtige individuen, die als geen ander weten hoe we de jeugd in hun buurt kunnen bereiken. Nu is het natuurlijk zo dat wij als stichting hier al heel sterk in geloven. Maar wie zijn wij? Ik ben ook maar een oud-tennisser. Daarom heeft de stichting nu een leerstoel gesponsord aan de Universiteit Utrecht. Paul Verweel onderzoekt hoe je het sociaal kapitaal in een wijk het beste kunt aanspreken en stimuleren. Zo bouwen wij geloofwaardigheid op richting overheid en beleidsmakers. En overtuigen we sponsoren van de waarde van sport.’

www.krajicek.nl

Alleen al het merk Real Madrid is 1.063 miljoen euro waard

Holland Heineken House

Ook bedrijven pikken graag een graantje mee van de goede naam van een topsporter of topclub. Ongeveer zeventig procent van al hun sponsorgeld gaat naar de sport: 690 miljoen in 2006, in 2005 nog 640 miljoen. Financiële dienstverleners behoren tot de meest actieve sponsors. Vooral voetbal en Formule 1 zijn geliefd. Nederlandse sportbonden zijn zelfs voor twintig tot veertig procent afhankelijk van inkomsten uit sponsoring, zo blijkt uit een onderzoek van Ernst & Young en NOC*NSF. Kortom, een circuit dat niet alleen groot, maar volgens Frank van den Wall Bake, oprichter van Van den Wall Bake Consult, ook zeer effectief is. 'Met sport bereik én beraak je de consument,' zegt de man achter onder meer de PTT Telecompetitie, de KPN Eredivisie, de SPA Regatta en het Holland Heineken House. 'Bereiken is het ene oor in, het andere uit. Beraken is bekijken. Traditionele vormen van sponsoring doen denken aan een

monoloog. Sportsponsoring is een dialoog. Je deelt een gezamenlijke interesse. Sportsponsoring is een interessante investering. Kwantitatief: we hebben in Nederland zeven miljoen sportliefhebbers van twaalf jaar en ouder en de exposure van sport is enorm. Kwalitatief: een bedrijf kan zich versterken door het imago van de juiste sportpartner. De opbrengsten zijn moeilijk meetbaar. Sponsoring is altijd een onderdeel van de totale marketing mix.'

Maken door alle grote initiatieven de kleine clubs nog wel een kans? 'Absoluut,' meent Van den Wall Bake. 'Op lokaal en regionaal niveau is er een enorm circuit. Er zijn 29.000 sportverenigingen in Nederland. Wat een Rabobank op nationaal niveau doet met de wielerploeg en ABN AMRO met het jaarlijkse World Tennis Tournament, kan evengoed op lokaal niveau. Hoeveel geld er in lokale sportverenigingen omgaat is

onbekend. Dit soort sponsoring gaat vaak via een netwerk-circuit met vergoedingen in natura. Zoals de timmerman uit de buurt die aanbiedt: ik verbouw het clubhuis in ruil voor een reclamebord.'

Formule 1

Bij grote bedrijven is er meer in het spel dan één reclamebord. Neem nu ING dat naast de KNVB, sinds kort ook het ING Renault F1 team sponsert. 'ING maakt onderscheid tussen het internationale sponsorbeleid en de sponsoring vanuit de lokale vestigingen,' zegt Rutger Hamelynck, manager corporate sponsoring. 'Zo wordt in Tsjechië het nationale voetbalteam gesponsord en in Hongarije het waterpoloteam.' De sponsoring van Renault F1 is de eerste internationale campagne van ING en is bedoeld om de naamsbekendheid in met name Azië en Centraal Europa te vergroten. 'Uit het sponsoronderzoek bleek de Formule 1 de beste keuze. ING is actief in zestien van de zeventien landen waarin de Grand Prix-races worden verreden.' Wereldwijd volgen elk jaar meer dan 850 miljoen mensen de F1-races. Daarmee is de Formule 1 de populairste tv-sport. 'Dit is het tweede jaar dat we de Formule 1 sponsoren. Het vorige jaar heeft ons extra naamsbekendheid bij vijftig miljoen con-

sumenten opgeleverd. Ook acties die zijn opgehangen aan de Formule 1 bleken succesvol: we merkten een aanzienlijke stijging van de verkoop in creditcards en levensverzekeringen.'

Skybox

Toch zijn de effecten van de miljoenen die jaarlijks omgaan in sport sponsoring niet in geld uit te drukken en moeilijk meetbaar. Aldus hoogleraar sporteconomie Ruud Koning van de Rijksuniversiteit Groningen. 'Het feit dat er tussen de nulmeting en de meting na de sponsoractiviteit, allerlei zaken veranderd kunnen zijn, zoals het gedrag van concurrenten en/of consumenten, maakt de meetbaarheid van sponsoring tot een onmogelijke opgave. Sponsoring gaat primair om het vergroten van de naamsbekendheid en het verbeteren van het imago. Vooral de aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen heeft een extra impuls gegeven aan sport sponsoring. Daarnaast beschikken sponsors vaak over extra faciliteiten die een toegevoegde waarde hebben voor relaties en secundaire arbeidsvoorwaarden, zoals een skybox.'

Koning pleit ervoor om niet alleen naar de opbrengst te kijken, maar ook naar de kosten. Bijvoorbeeld die van sportblessures. Volgens onderzoek van de Stichting Consument en Veiligheid

Financiële dienstverleners behoren tot de meest actieve sponsors

bedroegen de directe medische kosten van sportblessures 170 miljoen euro, en de indirecte kosten 420 miljoen euro in 2000. Ten gevolge van sportblessures werden 1,7 miljoen werkdagen verzuimd. 'Sport levert per saldo de maatschappij, de individuele gezondheid en welbevinden echter meer op dan dat het kost aan sportblessures.'

Ook mogen landen weleens goed becijferen of het binnenhalen van de Olympische Spelen hun wel winst oplevert, meent Koning. 'Dat geldt zeker voor West-Europese landen, zoals Nederland. De organisatie van een Olympische Spelen kan landen die bekend staan als 'gesloten', zoals China of Zuid-Korea, voordelen opleveren als het gaat om toegankelijkheid en naamsbekendheid. Dat zal een positieve uitwerking hebben op de internationale handelsbetrekkingen. West-Europese landen zijn al open en toegankelijk, en internationaal staan ze goed op de kaart. Het voordeel voor West-Europese landen zou meer moe-

ten liggen in de positieve effecten op de sportinfrastructuur en -innovaties. Of een Olympische Spelen voldoende meerwaarde creëert voor de BV Nederland, moet nog blijken. Momenteel wordt dat onderzocht door ondermeer NOC*NSF.'

Lady Fit

Is het resultaat van sportsponsoring al moeilijk te kwalificeren, nog complexer is het meten van de maatschappelijke waarde van sport. Hoogleraar Paul Verweel, die sinds oktober 2007 de Richard Kraijck 'endowed chair' voor Bestuurs- en Organisatiewetenschap aan de Universiteit Utrecht bekleedt, onderzoekt hoe de maatschappelijke waarde van sport in geld uitgedrukt kan worden. 'Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat één op de drie mensen zelfvertrouwen en een maatschappelijk netwerk ontleent aan de sport. Nog eens één op de drie zegt:

“Ik ontleen het niet volledig, maar wel voor een gedeelte aan sport.” Ik spreek dan met name over georganiseerde sport, want je vergaart meer sociaal kapitaal met georganiseerde sporten.’ Ook een project in de wijk Hoograven in Utrecht, waar geld werd geïnvesteerd in een sportveld en -vereniging voor de kinderen in de buurt, toont volgens Verweel aan hoeveel resultaat een relatief kleine investering kan opleveren. Bij een evaluatie waren zowel gemeente, politie als kinderen zeer tevreden, terwijl de jeugdcriminaliteit in de wijk aanzienlijk afnam. Ook initiatieven als zwemuren voor allochtone vrouwen of Lady Fit, een sportvereniging voor Turkse en Marokkaanse vrouwen, bieden volgens Verweel een niet te onderschatten sociale en maatschappelijke waarde. ‘In de sport ontmoeten we elkaar, en herkennen we elkaar als sporters en als mensen. De uitdaging in deze door geld gedreven maatschappij is om deze filosofie in euro’s uit te drukken.’ ●

‘Ik wil de Rabobank cooler maken’

Hockeyster Fátima de Moreira de Melo verbindt haar naam aan allerlei activiteiten. Maar uit topsport haalt ze de meeste voldoening.

‘Als kind was ik al waanzinnig fanatiek, rende achter alle ballen aan. Deed aan hockey, tennis, maar ook aan turnen. Eigenlijk aan alles wat competitief is, waar een spelelement in zit. Sport hoort bij mij, ik ben er al mijn hele leven mee bezig. Dus voor mij is het van waanzinnig veel waarde. Daarnaast heeft sport ook een maatschappelijke functie. Ik heb er heel veel van geleerd. Over hoe je met gezagsverhoudingen om moet gaan, hoe je signalen van anderen op moet pakken. Sport kan je persoonlijkheid vormen, hoewel het misschien ook andersom is: het is je persoonlijkheid, die je helpt in sport te excelleren. Ik ben altijd een streber geweest, wilde alles goed doen. Van tennissen, tot zingen en presenteren voor de televisie. Hockey is al die tijd mijn prioriteit geweest. Ook naast mijn commerciële verplichtingen. Bij Le Coq Sportif heb ik mijn eigen kledinglijn. Dat past goed bij mij: als kind vond ik het al leuk om kleding te verknippen.

Het imago van de Rabobank maakte het voor mij gemakkelijk mijn naam aan hen te verbinden. Ik loop bij het hockeyelftal natuurlijk al jaren met hun naam op mijn shirtjes, dus het had al wat vertrouwds. Daarnaast is het een mooi merk. De Rabobank blijft bij zijn roots omdat hij zich nog steeds eerst richt op de leden en dan pas op geld verdienen. Dat eigenzinnige, dat spreekt mij aan. Maar hoe laat je mensen een band opbouwen met een bank? Dat is veel lastiger dan met een kledingmerk. Ik wil via mijn imago de Rabobank jonger en cooler maken, meer lef laten uitstralen.

Of ik mij ook op dezelfde manier in wil zetten voor het goede doel? Ik doe al heel veel voor allerlei stichtingen, maar ik wil me niet aan één doel verbinden. Waarom zou ik ook moeten kiezen? Stichting Aap, de Cliniclowns, Amnesty International: ze zijn me allemaal even lief.’

Veel leuke weetjes

Jaarlijks bezoeken ruim tienduizend mensen het DNB Bezoekerscentrum aan de Achtergracht 4. In deze nieuwe rubriek komt een bezoeker aan het woord. Deze keer Louise Huethorst, economielerares aan de OSG Erasmus in Almelo.

Ellen Tolsma

Dit is uw eerste bezoek aan het Bezoekerscentrum?

‘Nee, ik kom hier al jaren met 6 vwo. Ook al met de school waar ik vroeger werkte.’

Waarom bent u zo’n trouwe fan?

‘Omdat je echt het gevoel hebt in een educatief centrum rond te lopen. Het gaat hier ergens over. Op een laagdrempelige en leuke manier steken de leerlingen ontzettend veel op. En ikzelf ook: vooral bij het onderdeel ‘Europa-eiland’ krijg je heel veel leuke weetjes te horen. Over hoe Ierland ons voor wat betreft het BNP per hoofd van de bevolking voorbij heeft gestreefd, bijvoorbeeld.’

Is het Bezoekerscentrum met zijn tijd meegegaan?

‘Absoluut. De tentoonstelling is in de loop der jaren veel dynamischer geworden. Vooral de quiz aan het eind van de rondlei-

ding vinden de leerlingen erg geslaagd. Dan wordt hun kennis in wedstrijdverband getest en loopt zo’n dag niet met een sisser af. Nu valt dat sowieso wel mee hoor, want straks ga ik met de leerlingen nog gezellig naar de Albert Cuypmarkt.’

Heeft u nog een tip voor de organisatie?

‘Niet direct een tip. Wel merk ik dat middelbare scholieren niet bepaald de gemakkelijkste groep zijn om rond te leiden voor nog jonge studenten economie. Maar in de afgelopen jaren heb ik enkele rondleiders in hun rol zien groeien.’ ●

Ook een keer met uw school, bedrijf of organisatie gratis een kijkje nemen in het DNB Bezoekerscentrum? Kijk dan voor meer informatie op www.dnb.nl, onder het kopje ‘onderwijs’.

De Polen komen! (pagina 30)

CARTOON

Een baar goud kopen

Heeft u een vraag over de Nederlandsche Bank en haar werkterrein?

In Podium krijgt u hiertoe de kans. Deze keer: **kan ik bij de Nederlandsche Bank een baar goud kopen?**

Marijke Hoogendoorn

'Nee, de Nederlandsche Bank verkoopt geen goud aan particulieren. Een baar goud kun je bijvoorbeeld kopen bij de Hollandse Bank Unie (HBU)', vertelt Martin Heerma. Hij is dé goudman van DNB, coördineert de goudverkoop van de bank. Een baar goud (12½ kilo) kost trouwens aardig wat. Bij de huidige goudprijs ongeveer 250.000 euro. 'Wie een kleine som geld wil beleggen in goud, kan ook aandelen in goud kopen, de zogenoemde Exchange Traded Fund (ETF's). De introductie van ETF's heeft de goudmarkt een stuk toegankelijker gemaakt voor particulieren', stelt Heerma.

Als DNB goud verkoopt, is dat aan grote commerciële banken, binnenlandse en buitenlandse. In grote hoeveelheden. Dus niet een baartje hier en een baartje daar, maar 40 of 80 baren, ofwel een halve of hele ton. Een ton goud levert nu een kleine twintig miljoen euro op. Nu de goudprijs stijgt, gaat DNB niet méér goud verkopen. 'Dat goud is ons nationale appeltje voor de dorst. Bovendien zijn wij gebonden aan het goudakkoord', vertelt Heerma. Vijftien Europese centrale banken hebben een afspraak gemaakt over de hoeveelheid goud die ze de komende jaren verkopen. De afspraak is dat deze banken bij elkaar gemiddeld 500 ton goud per jaar mogen verkopen.

Het quotum voor elke centrale bank ligt vast.' DNB heeft zo de laatste jaren steeds een stuk goud verkocht. De huidige goudvoorraad is ongeveer 625 ton. Een deel van dat goud ligt in de kluisen van de Nederlandsche Bank. Het meeste goud van DNB ligt aan de andere kant van de oceaan: in de kluisen van de Federal Reserve Bank, op de granieten rotsen van Manhattan. Ook ligt er Nederlands goud bij de Canadese en de Engelse centrale bank.

Als goud je dagelijks werk is, ben je dan geneigd om zelf ook te investeren in goud? Martin lacht. Hij laat zijn trouwring zien. 'Dit is het enige goud dat ik heb!' ●

*Ook een keer met uw vraag in DNB Magazine?
Mail uw vraag naar: magazine@dnb.nl.*

Honest broker pendelt tussen Brussel en Frankfurt

Klaas Knot, hoofd Toezicht beleid DNB, is eind vorig jaar verkozen in de raad van bestuur van het Europese comité CEIOPS. Dat betekent veel reizen, veel vergaderen. Ondertussen probeert hij de Nederlandse belangen zo goed mogelijk in het oog te houden.

Ellen Tolsma

‘Een á twee keer per maand heb ik voor CEIOPS een vergadering in Frankfurt, waar het comité is gevestigd. Dit zijn lange en intensieve vergaderdagen. De wekker gaat thuis om kwart over vijf ’s ochtends en een uur later sta ik al in te checken op Schiphol. Rond half negen landt het vliegtuig, meestal ben ik rond negen uur op het kantoor van CEIOPS.

In de vergaderingen staat een onderwerp steevast prominent op de agenda: Solvency II. Dit valt onder mijn portefeuille en ik moet het onderwerp dan ook inleiden. Meestal heb ik al ruim voor de vergadering via allerlei *conference calls* de meningen gepeild en een inschatting gemaakt van de belangrijkste discussiepunten. Met heen en weer bellen komen we dan vaak wel tot een compromis. Lukt dit niet, dan lukt het vaak alsnog in de Frankfurtse wandelgangen tijdens de koffie- of lunchpauze. Het doel van de vergaderingen is echt om tot sluitende conclusies te komen, dus besluiten moeten er hoe dan ook vallen.

Gelukkig zijn Nederlanders goed in het sluiten van compromissen. Grote landen gaan sterker uit van hun eigenbelang. Invloedrijke posities als deze gunnen ze niet graag aan elkaar. Om toch iets voor elkaar te krijgen, hebben ze de kleine landen nodig. Daarnaast hoor ik ook vaak dat ze mij beschouwen als een redelijke *mediator*. Als een *honest broker* zonder verborgen agenda.

Natuurlijk probeer ik bij CEIOPS ook het Nederlandse standpunt en vooral het standpunt van DNB zoveel mogelijk naar voren te brengen. Ik zit daar in de eerste plaats namens DNB. Anders is het in mijn externe rol als vertegenwoordiger van CEIOPS. In Brussel vertegenwoordig ik CEIOPS op het dossier van Solvency II. De Europese commissie en de ministers van Financiën van alle lidstaten laat ik weten hoe het comité over bepaalde punten denkt. Een belangrijke taak, want zij zijn de uiteindelijke verantwoordelijken. Wij adviseren, zij zijn de beslissers. Zij bepalen mede op basis van ons advies wat uiteindelijk in de Europese regelgeving en daarmee ook de Nederlandse wetgeving terecht komt. Ook al komt de positie van CEIOPS niet geheel overeen met die van Nederland, dan nog zit ik in Brussel namens het comité. Des te meer reden om al in Frankfurt DNB goed over het voetlicht te brengen.

Nederlandse consument

Overigens is de reis naar Brussel, waar ik een paar keer per maand naartoe moet, ook nog een hele onderneming. Vaak ben ik na een dag Brussel pas om negen uur 's avonds thuis, als de kinderen al op bed liggen. Het zou zo fijn zijn als ik bij het avondeten aan zou kunnen schuiven. Kortom, ik erger me wel enigszins aan het gestuntel rondom de HSL!

Wat is en doet CEIOPS

- CEIOPS is een afkorting van *Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors*.
- Het comité adviseert de Europese Commissie over de vormgeving van Solvency II.
- De nieuwe Solvency II Kaderrichtlijn zal, naar het nu lijkt, in 2012 in alle Europese lidstaten geïmplementeerd zijn en in werking treden.
- Een belangrijk kenmerk van het toezicht onder Solvency II is dat verzekeraars risico-gebaseerd moeten werken. Door in beeld te brengen hoe de risico's verdeeld zijn en wat hun omvang is, kunnen zij deze risico's efficiënter beheren. Zo weten zij precies hoeveel kapitaal zij moeten aanhouden om risico's te dekken. Uiteindelijk moet dit leiden tot een kostenreductie voor verzekeraars én consumenten en tot een betere internationale concurrentiepositie.
- Alle Europese toezichthouders zijn lid van CEIOPS. DNB wordt vertegenwoordigd door directielid Joanne Kellermann en divisiedirecteur Toezicht Klaas Knot.
- De ledenvergadering van CEIOPS vergadert zo'n vijf keer per jaar in Frankfurt.
- Klaas Knot is eveneens lid van de *Managing Board* van CEIOPS die vaker bijeenkomt.

Voor mij geen reden om het werk bij CEIOPS met minder plezier te doen. Als divisiedirecteur bij Toezicht Beleid heb ik vanzelfsprekend de nodige managementverantwoordelijkheden. Dan is het prettig om dit te kunnen combineren met een inhoudelijk takenpakket. Het belang van een Nederlandse bijdrage aan het comité is evident. In het licht van de oprukkende internationalisering zal Nederland op toezichtsterrein hoe dan ook vrijheidsgraden aan Brussel moeten afstaan. Dan kan DNB als financieel toezichthouder er maar beter voor zorgen dat we ons in de Europese beleidsvorming voldoende positioneren. Per slot van rekening is wat er in CEIOPS en in Brussel gebeurt niet alleen van invloed op de Nederlandse verzekeringssector, maar uiteindelijk ook op de portemonnee van de Nederlandse consument.' ●

Cyprus en Malta stappen op de euroboot

Nederlandse vakantiegangers hebben het weer wat makkelijker gekregen. De kleine Middellandse Zee-eilanden Cyprus en Malta zijn sinds 1 januari 2008 lid van het Eurosysteem. Een kennismaking.

Een lidstaat van de Europese Unie mag pas de euro invoeren als het voldoet aan de Maastricht-criteria. Die bepalen dat de inflatie en de lange rente niet veel hoger mogen zijn dan die in de EU-landen met de laagste inflatie. Verder moeten de overheidsfinanciën op orde zijn: het overheidstekort moet onder de 3 procent bbp liggen en de overheidsschuld liefst onder de 60 procent bbp. Tot slot moet de lidstaat beschikken over een stabiele munt.

Malta

Geschiedenis

De eerste Maltezers waren boeren. In 800 v.C. arriveerden de eerste Feniciërs die er handelsposten oprichtten. In 56 zou de apostel Paulus er na een schipbreuk een christelijke gemeente hebben gesticht. In 870 werd Malta veroverd door de Arabieren, die een grote invloed hadden op de Maltese taal. Vanaf de dertiende eeuw had Malta te lijden onder steeds wisselende heersers die de bewoners uitbuitten. Ook Noord-Afrikaanse en Turkse piraten plunderden regelmatig het eiland. In 1798 kreeg Napoleon Malta in handen, maar in 1800 werden de Fransen met Britse steun verjaagd. In 1814 maakten de Britten van Malta een kroonkolonie, die na de opening van het Suezkanaal (1864) van essentieel belang werd voor de Britse scheepvaartroute naar India. In 1921 kreeg Malta beperkte autonomie en een eigen

parlement. Op 21 september 1964 werd de onafhankelijkheid verleend en in 1974 de republiek uitgeroepen. Op 1 mei 2004 trad Malta toe tot de Europese Unie.

Economie

Tot de jaren tachtig werd Malta beschouwd als een ontwikkelingsland, maar daarna maakte het een spectaculaire economische groei door. Natuurlijk heeft Malta maar een kleine economie, die sterk afhankelijk is van de internationale handel en dienstverlening. Het bbp bedraagt bijna vijf miljard euro en bestaat voor 75 procent uit diensten. De belangrijkste handelspartners zijn Groot-Brittannië, Duitsland en Italië. Naast de bankensector is ook het toerisme zeer belangrijk voor de Maltese economie. Landbouw is voor de meeste boeren slechts een bijverdienste.

Euromunten

- De munten van één en twee euro tonen het Maltezer Kruis. Dit is het embleem van de Soevereine Orde van Malta, die regeerde van 1530 tot 1798. Het achtpuntige kruis symboliseert het eiland.
- Op de munten van tien, twintig en vijftig eurocent vind je het Embleem van Malta. Een schild dat een heraldische afbeelding van de Maltese nationale vlag toont, met daarboven een muurkroon die de vestingwerken van Malta vertegenwoordigt en symbool is van de stadstaat. Links van het schild zie je een olijftak en rechts een palmtak, vredessymbolen die traditioneel bij Malta horen. Samen vormen zij een krans die aan de basis verbonden is met een lint met de inscriptie 'Repubblikata Malta'.
- Op de munten van één, twee en vijf eurocent staat het altaar van het prehistorische tempelcomplex Mnajdra, dat rond 3600 v.C. werd gebouwd op een lage heuvel met zicht op zee.

Malta in het kort

Staatsvorm: republiek
Hoofdstad: Valetta
Oppervlakte: 316 km²
Aantal inwoners: 400.000
Talen: Maltees, Engels
Bewoonde eilanden: Malta, Gozo, Comino
Bezienswaardigheden: Megalithische tempels, Valetta, Mdina
Religies: Rooms-katholiek

Wist je dat...

- De naam Malta afkomstig is van het Fenicische woord Malat, dat veilige haven betekent;
- Malta een van de dichtstbevolkte landen ter wereld is;
- Er op Malta sinds 1931 geen spoorlijn meer is;
- De arbeidsparticipatie van Maltese vrouwen tot de laagste van Europa behoort;
- Er op Malta bijna driehonderd kerken te vinden zijn.

Cyprus in het kort

Staatsvorm: republiek

Hoofdstad: Nicosia

Oppervlakte: 9.251 km²

Aantal inwoners: 800.000

Talen: Grieks, Turks

Belangrijke steden: Limasol, Larnaka, Paphos, Famagusta

Bezienswaardigheden: Troodosgebergte met de berg Olympus, Kykkoklooster,
Rots van Aphrodite

Religies: christendom en islam

Cyprus

Geschiedenis

De eerste Cyprioten waren boeren en jagers, die er al woonden omstreeks 7000 v.C. In de veertiende en dertiende eeuw v.C. ontwikkelde Cyprus zich gunstig, vooral dankzij de kopervoorraad.

In 333 v.C. bevrijdde Alexander de Grote Cyprus van de Perzische overheersing. In 58 v.C. werd Cyprus ingelijfd door Rome en brak er een voorspoedige periode aan. In 1191 stelde koning Richard Leeuwenhart van Engeland Cyprus voor het eerst onder toezicht van een westerse mogendheid. Eind vijftiende eeuw kwamen alle belangrijke functies in handen van de Venetianen. In 1573 werden de Turken door de Cyprioten als bevrijders verwelkomd. Hoewel de Turken zich over het hele eiland verspreidden, bleven beide bevolkingsgroepen streng gescheiden. In 1871 namen de Engelsen Cyprus over van de Turken. In 1925 werd Cyprus een Britse kroonkolonie, ondanks protest van de Grieks-Cyprioten.

Op 16 augustus 1960 werd de republiek Cyprus uitgeroepen, met aartsbisschop Makarios als eerste president en de Turk Küçük als vicepresident. Vier jaar later dienden de Verenigde Naties een vredesmacht en een bemiddelaar naar Cyprus te sturen. Helaas... in Nicosia ontstonden demarcatielijnen tussen de Griekse en Turkse volkswijken. In 1974, nadat Grieks-Cypriotische nationalisten een staatsgreep hadden gepleegd, greep Turkije militair in op het eiland. Sindsdien slijdt een demarcatielijn, de Groene Lijn, het eiland in tweeën. Op 15 november 1983 riep het Turks-Cypriotische parlement eenzijdig de Turkse Republiek van Noord-Cyprus uit. Deze onafhankelijkheidsverklaring werd door de VN-veiligheidsraad ongeldig verklaard en alleen door Turkije erkend. In 2003 konden voor het eerst sinds 1974 Grieken en Turken elkaars landsdeel bezoeken. Op 1 mei 2004 sloot alleen het Griekse deel van Cyprus zich aan bij de EU. Het is ook alleen dit Griekse deel dat over gaat op de euro.

Op 16 augustus 1960 werd de republiek Cyprus uitgeroepen, met aartsbisschop Makarios als eerste president en de Turk Küçük als vicepresident. Vier jaar later dienden de Verenigde Naties een vredesmacht en een bemiddelaar naar Cyprus te sturen. Helaas... in Nicosia ontstonden demarcatielijnen tussen de Griekse en Turkse volkswijken. In 1974, nadat Grieks-Cypriotische nationalisten een staatsgreep hadden gepleegd, greep Turkije militair in op het eiland. Sindsdien slijdt een demarcatielijn, de Groene Lijn, het eiland in tweeën. Op 15 november 1983 riep het Turks-Cypriotische parlement eenzijdig de Turkse Republiek van Noord-Cyprus uit. Deze onafhankelijkheidsverklaring werd door de VN-veiligheidsraad ongeldig verklaard en alleen door Turkije erkend. In 2003 konden voor het eerst sinds 1974 Grieken en Turken elkaars landsdeel bezoeken. Op 1 mei 2004 sloot alleen het Griekse deel van Cyprus zich aan bij de EU. Het is ook alleen dit Griekse deel dat over gaat op de euro.

Economie

De Cypriotische economie steunt vooral op toerisme (het Griekse deel) en export van textiel en landbouwproducten. Verder zijn er koper- en ijzermijnen en marmergroeven. Het zuidelijke Grieks-Cyprus, lid van de EU, is veel welvarender dan het noordelijke Turkse deel dat economisch volledig afhankelijk is van Turkije.

Cyprus is de tweede kleinste economie van de EU. Het bbp bedraagt er bijna 15 miljard. Samen vertegenwoordigen Cyprus en Malta slechts 0,2 procent van het bbp van de EU.

De euromunten

- Op de munten van één en twee euro staat een kruisvormig afgodsbeeld uit de Chalcolitische periode (circa 3000 v.C.). Dit karakteristieke voorbeeld van de prehistorische kunst van het eiland symboliseert de belangrijke plaats van Cyprus in de cultuurgeschiedenis van het Middellandse zeegebied.
- Op de munten van tien, twintig en vijftig eurocent vind je het schip van Kyrenia. Dit handelsschip uit de 4e eeuw v.C. weerspiegelt de zeevaartgeschiedenis van Cyprus en zijn prominente rol als handelscentrum.
- De muntjes van één, twee en vijf eurocent tonen twee moefflons, de wilde schapensoort die representatief is voor de wilde fauna van het eiland. ●

Wist je dat...

- Cyprus bekend staat als de geboorteplaats van Aphrodite, de Griekse godin van liefde en schoonheid;
- Cyprus sinds 1952 geen spoorweg meer heeft;
- Cyprus eigenlijk bij Azië hoort;
- In een referendum in 2004 de Grieks-Cyprioten zich uitspraken tegen een hereniging, terwijl de Turks-Cyprioten voor stemden.

Dit artikel is geschreven door Jan Loubin van de Nationale Bank van België.

Impact arbeidsmigratie uit Oost-Europa

De immigratie van werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten is de laatste jaren vaak in het nieuws. Het aantal Oost-Europese immigranten is geringer dan de media-aandacht suggereert. Wel leverde deze groep een belangrijke bijdrage aan het opvangen van knelpunten op de Nederlandse arbeidsmarkt.

Marien Ferdinandusse en Jasper Kieft

Het staat EU-burgers vrij te werken in alle landen van de Europese Unie. Toch hield de Nederlandse regering nog een paar jaar vast aan de werkvergunningplicht voor werknemers uit de landen die in 2004 toetraden.¹ Wel kwam er een overgangsregime voor sectoren met arbeidstekorten. Werkgevers in deze sectoren die graag buitenlandse werknemers wilden aannemen, hoefden niet langer aan te tonen dat ze geen Nederlandse kandidaten konden vinden. Het aantal sectoren waar dit voor gold, wisselde de afgelopen jaren. Zomer 2004 werd bijvoorbeeld de agrarische sector vrijgesteld, terwijl de migratierestricties in 2005 weer werden aangescherpt. In het begin van 2007, toen de krapte op de arbeidsmarkt een historisch hoogtepunt had bereikt, waren veertig sectoren vrijgesteld die bij elkaar ongeveer zeventig procent van de totale Nederlandse economie omvatten. Op 1 mei 2007 werd de Nederlandse arbeidsmarkt uiteindelijk volledig opengesteld voor inwoners uit de nieuwe EU-lidstaten, behalve voor de Roemenen en Bulgaren.

Het aantal uitgegeven werkvergunningen aan werknemers uit deze nieuwe lidstaten nam de afgelopen jaren snel toe tot zestigduizend in 2006. Verreweg de meeste immigranten, negentig procent, waren Polen. De meeste Polen werkten in de land- en tuinbouw (figuur 1). Vanaf 2006 won ook de zakelijke dienstverlening aan belang, nadat deze sector vanaf december van dat jaar werd opengesteld. In het eerste kwartaal van 2007 overtrof het aantal Poolse immigranten in deze sector, waar de uitzendsector onder valt, dat in de landbouw.

Economische effecten

Hoeveel hebben Oost-Europese immigranten nu bijgedragen aan de productie in Nederland? Dat is moeilijk te zeggen op basis van alleen het aantal verstrekte werkvergunningen. De duur van deze vergunningen wisselt namelijk sterk. Bovendien gaat het voor een belangrijk deel om seizoensarbeid. In 2004 was bijvoorbeeld ruim driekwart van de afgegeven werkvergunningen voor een periode korter dan een half jaar. Hier komt bij dat zelfstandigen géén werkvergunning nodig heb-

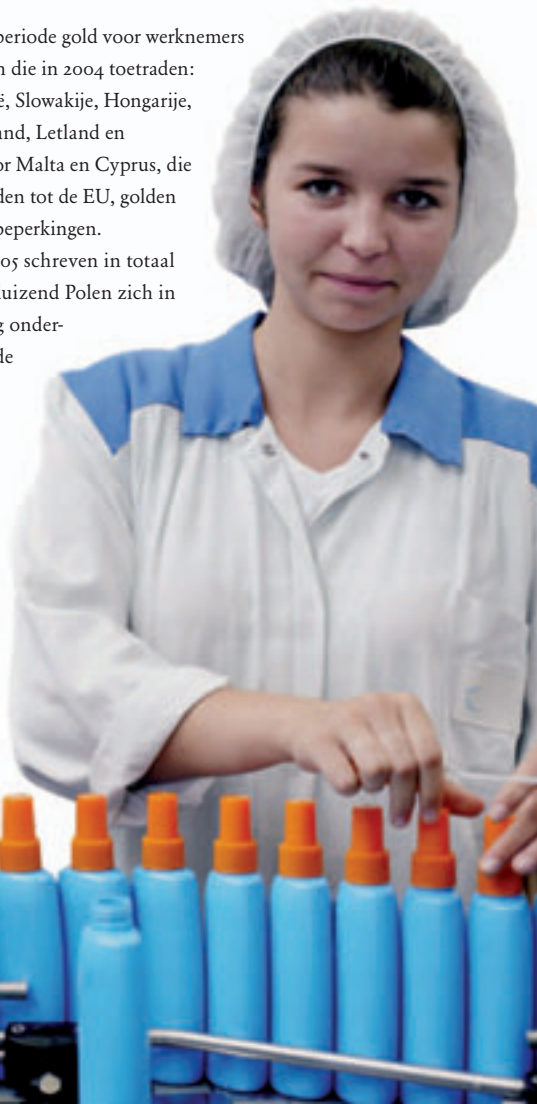
ben. Het aantal zelfstandigen uit de nieuwe lidstaten dat in Nederland werkt is na de EU-uitbreiding toegenomen, vooral in de bouw. In vergelijking met het aantal verleende werkvergunningen betreft dit een klein aantal migranten.² Naar schatting droegen werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten in 2004 en 2005 tien- à dertienduizend arbeidsjaren bij aan het Nederlandse arbeidsvolume, 0,2 procent van het totaal. Op basis van het aantal afgegeven werkvergunningen zou dit in 2006 ongeveer verdubbeld zijn. De invloed op de gehele economie blijft daarmee dus relatief klein.

Toch is de invloed van arbeidsmigratie groter dan de aantallen migranten doen vermoeden. Migrantten lossen knelpunten op. Dit is vooral te zien in de landbouw. Het aantal verstrekte werkvergunningen ten opzichte van het aantal banen lag de afgelopen jaren ruim veertig maal hoger dan voor de gehele economie (figuur 2). In deze periode van toenemende krapte op de arbeidsmarkt nam de tijd dat een vacature gemiddeld openstaat toe van negen naar elf weken, terwijl die in de landbouw gelijk bleef. Tijdens het hoogtepunt van de vorige conjunctuurcyclus gaf zeventig procent van de werkgevers in de landbouw aan last te hebben van moeilijk vervulbare vacatures. In 2006, met opnieuw een erg krappe arbeidsmarkt, was dat maar twintig procent.

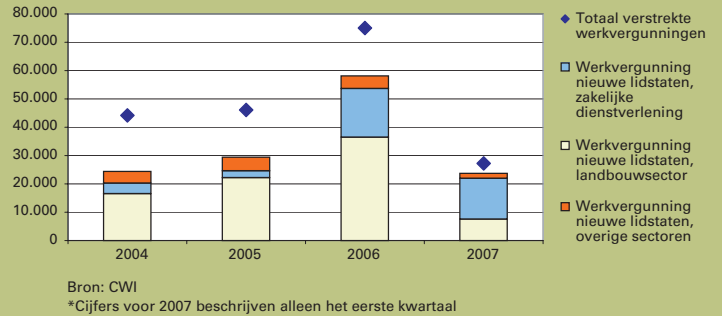
Verwachtingen voor de toekomst

Een vraag voor de toekomst is hoeveel migranten zich voor langere tijd in Nederland vestigen, en hoeveel uiteindelijk weer teruggaan. In de gemeentelijke basisadministratie wordt iedereen geregistreerd die van plan is om minstens vier maanden in Nederland te verblijven. Uit deze gegevens blijkt dat sinds de toetreding tot de EU het aantal immigranten uit Polen het aantal emigranten met vijfduizend per jaar overstijgt. Dit aantal is aanmerkelijk lager dan het aantal verleende werkvergunningen en heeft slechts een zeer kleine invloed op de samenstelling van de Nederlandse beroepsbevolking, die bijna 7,5 miljoen mensen groot is. De omvang van de Poolse immigratie lijkt imposanter wanneer deze wordt vergeleken met de immigratie uit de oude EU-lidstaten. Bij deze laatste groep houden immigratie en emigratie elkaar sinds enige jaren grofweg in evenwicht (figuur 3). Ook de immigratie uit Bulgarije en Roemenië is sterk gestegen sinds deze landen per 1 januari 2007 zijn toegetreden tot de EU. Het ziet er dus naar uit dat Oost-Europese migranten ook de komende jaren een rol blijven spelen op de Nederlandse arbeidsmarkt, al is die niet zo bepalend als de aandacht in de media soms doet vermoeden. ●

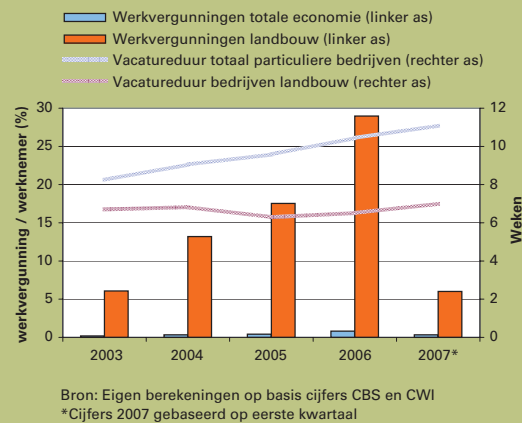
- 1 De overgangperiode gold voor werknemers uit acht landen die in 2004 toetraden: Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Estland, Letland en Litouwen. Voor Malta en Cyprus, die tegelijk toetraden tot de EU, golden geen migratiebeperkingen.
- 2 In 2004 en 2005 schreven in totaal ongeveer zesduizend Polen zich in als zelfstandig ondernemer de bij de Kamers van Koophandel.

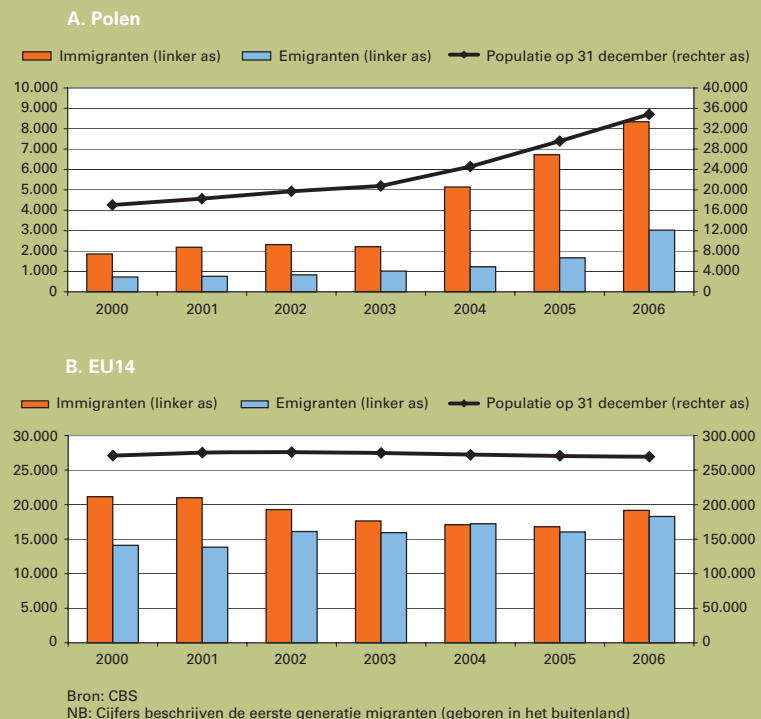
Figuur 1. Verstrekte werkvergunningen, nieuwe EU-lidstaten en totaal

Figuur 2. Vergunningen en vacatureduur, totale economie en landbouw

Figuur 3. Ontwikkeling aantal migranten, Polen en EU14

Maura Biava

Met videokunst geeft de Kunstcommissie een nieuwe dimensie aan de kunstcollectie van de Nederlandsche Bank. De Kunstcommissie gaat dit jaar actief op zoek naar bijzondere kunstvideo's. Recent is de video 'Effervescing' van Maura Biava (1970, Reggio Emilia) aangekocht. In deze video daalt de kunstenaar langzaam af naar de bodem van de zee en laat tegelijkertijd op een wonderlijke manier de lucht uit haar longen als bloemen naar de oppervlakte rijzen. Werkelijkheid en fictie worden in deze film als het ware omgedraaid. Diep in de zee lijkt het echte leven zich af te spelen. De adembenemende video toont het talent van de Italiaanse foto- en filmkunstenaar Biava. Zij heeft een kunstopleiding gedaan aan de Brera Academie te Milaan en is later naar Amsterdam verhuisd. Twee jaar lang was Biava als *Artist in residence* verbonden aan de Rijksakademie.

De video is het tweede kunstwerk van Biava dat de Kunstcommissie heeft aangekocht. In 2004 werd het fotowerk 'Doride: sea of time' gekocht. Doride is één van de namen die Biava heeft bedacht voor haar aan mythologie verwante karakters. Wat haar in het leven onder water aantrekt is de traagheid en de volstrekt

unieke wijze van communiceren. Op de foto zoekt Doride naar haar eigen identiteit te midden van onder andere een scheepskanon en een anker, kijkend in haar spiegel.

'Etude' van de Kroaat Dario Bardic is de eerste video die de Kunstcommissie heeft aangekocht. Vijftig collega's van de Nederlandsche Bank hebben meegewerkt aan deze video, die september 2007 is gepresenteerd ter gelegenheid van de uitgave van de publicatie 'Eigenlijk Eigentijds, uit de Kunstcollectie van de Nederlandsche Bank'.

Kunstvideo's krijgen een eigen plek en functie binnen de Nederlandsche Bank. Met de herinrichting en vernieuwing van de kantoorruimtes komen er 'open spaces' met grote flatscreens om het dagelijkse tv-nieuws en bedrijfsnieuws te volgen. Hier kunnen medewerkers zich straks op de rustige momenten laten inspireren door nieuwe videokunst. ●

Alexander Strengers
voorzitter Kunstcommissie

Titel: Doride: sea of time
Jaar: 2003
Afmetingen: 100 x 148 cm
Foto

Titel: Effervescing
Jaar: 2007
Video

Kwaliteitsverschil mag gehonoreerd worden

Kwaliteitsverschil in betaalsystemen vraagt om verschillende Europese interbancaire verrekeningen, aldus Verdier. Europese mededingingsautoriteiten denken daar heel anders over.

Marianne Verdier.

Onlangs presenteerde Marianne Verdier, promovenda aan de ENST universiteit te Parijs, haar onderzoek over interbancaire verrekeningen en kwaliteitsverhogende investeringen in elektronische betaalsystemen. Interbancaire verrekeningen zijn vergoedingen die banken elkaar in rekening brengen wanneer bijvoorbeeld met een pinpas of credit card wordt betaald. Deze interne tarieven hebben de laatste tijd enorme aandacht gekregen,

vooral van mededingingsautoriteiten, omdat ze prijsopdrijvend kunnen werken en ook rieken naar onderlinge prijsafspraken. Desondanks kunnen interbancaire verrekeningen ook nuttig zijn in het betalingsverkeer. Marianne Verdier laat zien dat deze verrekeningen de vraag naar betaaldiensten beter kunnen balanceren, omdat zowel de consument als de winkelier tegelijkertijd overtuigd moeten zijn van het nut van deze diensten. Ze zeggen wel eens: beide kanten van de markt moeten binnenboord worden gehouden. Bovendien toont zij aan dat wanneer banken moeten investeren om de kwaliteit (snelheid, veiligheid, gemak) van hun betaalsystemen te verhogen, dit effecten heeft op de hoogte van de interbancaire verrekening. Om banken een grotere prikkel te geven om te investeren, zou deze vergoeding naar beneden moeten. Dit resultaat is wel degelijk van belang voor SEPA, dat een gemeenschappelijke Europese betaalmarkt voor ogen heeft. Kwaliteitsverschillen tussen Europese landen vragen om verschillende interbancaire verrekeningen, zo stelt Verdier. Het is de vraag of Neelie Kroes van de Europese Commissie het hier ook mee eens zal zijn! ●

Wilko Bolt

Recente seminars waarvan een paper is op te vragen:

- **10 januari:**
The Political Origin of Pension Funding, Enrico C. Perotti (Universiteit van Amsterdam, NETSPAR en CEPR)
- **31 januari:**
Competition, bargaining power and pricing in two-sided markets, Kimmo Soramäki (Helsinki University of Technology en New York Fed)
- **07 februari:**
Varieties and the transfer problem: The extensive margin of current account adjustment, Philippe Martin (University of Paris)

PROGRAMMA 2008:

- **06 maart:**
Search Frictions in the Over the Counter Interbank Lending Market, Darrell Duffie (Stanford University)
- **13 maart:**
How Banks and Merchants Influence Payment Choice, Sujit Chakravorti (Chicago Fed)
- **27 maart:**
Monetary Policy Committees and the Staff, Øistein Røisland (Centrale Bank Noorwegen)
- **24 april:**
The Costs of Paying – Private and Social Costs of Cash and Card Payments, Gabriela Guibourg (Zweedse Centrale Bank)

De seminars zijn een platform waar binnen- en buitenlandse wetenschappers hun onderzoekresultaten presenteren. Het actuele programma staat op: www.dnb.nl.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Rodetta Noordwijk, tel. 020-5241984, e-mail: r.j.noordwijk@dnb.nl.

DNB-publicaties

De volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

- Waar het om draait (publieksbrochure)
- Van kauri tot euro, een korte geschiedenis van het geld, de gulden en de Nederlandsche Bank
- Praktische lesopdrachten tweede fase havo/vwo: 'Waar voor je geld', 'Ook geld kost geld' en 'Katern Argentinië'
- Digitaal lesprogramma 'Scoren met beleid', tweede fase havo/vwo
- Cd-rom 'Echt of vals?' en folder 'Kijken, Kantelen, Voelen' over de echtheidskenmerken van de eurobiljetten

Periodiek verschijnen:

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin
- Overzicht Financiële Stabieleit

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek:

- Working Papers
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn online beschikbaar. U vindt ze op www.dnb.nl. De uitgaven kunt u ook bestellen via deze website, per mail (info@dnb.nl) of via een brief, die u kunt richten aan:

De Nederlandsche Bank, Afdeling Facilitaire diensten/
Postkamer, Postbus 98, 1000 AB Amsterdam.

DNB Magazine is een tweemaandelijks uitgave van De Nederlandsche Bank N.V.
Redactie-adres
DNB Magazine
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
Telefoon 020 - 5242409/5753
Fax 020 - 5242228
E-mail (redactie): magazine@dnb.nl
Internet: www.dnb.nl

Hoofdredactie
Loek van Daalen
Eindredactie
Marijke Hoogendoorn, Ellen Tolsma
Aan dit nummer werkten mee
Wilko Bolt, Heidi Broekhuis, Tom Egbers, Marien Ferdinandusse, Janko Gorter, Jasper Kieft, Ilse Kuiper, Jan Loubin, Jos Smeehuijzen, Alexander Strengers, Rutger Vahl
Fotografie/ Illustraties
Ahoy Rotterdam (Richard Krajicek), Erwin van Amstel (In beeld), ANP,

Theo Barten (illustratie p. 16), Corbis, ING Bank, Rob Meulemans, Rabobank (Fatima Moreira de Melo), Martijn de Vries (Tom Egbers)
Vormgeving en druk
Fd-Reproductie DNB
Abonnementen
Een abonnement op DNB Magazine is gratis en uitsluitend schriftelijk of per e-mail aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie
DNB Magazine
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
E-mail:
aanvraagmagazine@dnb.nl

Artikelen uit DNB Magazine mogen **niet** zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

In beeld

Sport en het grote geld. Óók in het amateurvoetbal. Fotograaf: Erwin van Amstel.